

Postal No.-- CHD/0111/2015-17

Regd No. 32212/78

ਲੁਥਾਣਾ ਸੇਵਕ

ਅਕਤੂਬਰ 2016

ਮਾਸਿਕ

ਮੁੱਲ : 15/-

ਅਦਾਰਾ 'ਲੁਥਾਣਾ ਸੇਵਕ' ਵੱਲੋਂ ਬੰਦੀ ਫੋੜ ਦਿਵਸ ਅਤੇ ਦੀਵਾਲੀ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈਆਂ !

ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਥਾਣਾ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ (ਰਜਿ.), ਸੈਕਟਰ 30-ਏ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

सिखावटी...

“परमेश्वर ते भूलियां विद्यापन सबहै रोग”

कार्तिक मास में गुरु साहिबान ने लोकाई को दिशा प्रधान की कि उस अकाल पुरख वाहिगुरु को एक मन से सिमरन और याद रखने से अच्छे कर्म फल मिलते हैं, सब दूख दूर रहते हैं। गलती का पश्चाताप करने से निवारण होता है। इस मास में मौसम साधु संगति करने के लिए अनुकूल होता है। सिख इतिहास में इस मास का बहुत महत्त्व रहता है। इस मास में गुरु रामदास जी का प्रकाश दिवस, गुरु तेग बहादुर साहिब जी का शहीदी दिवस, गुरु गोबिन्द सिंह जी का प्रकाश दिवस एवं 350 साल का प्रकाश उत्सव समागम, गुरु हरगोबिन्द साहिब जी का बन्दी छोड़ दिवस अंत बाबा मखनशाह लुबाणा जी का गुरु लाधो रे दिवस मनाए गए हैं। इस तरह यह माह बहुत महान है।

इन सब गुरु साहिबानों ने अन्य गुरु साहिबान गुरु नानक देव जी से लेकर गुरु गोबिन्द सिंह जी तक सिखी को संपूर्णता प्रदान की श्री गुरु ग्रंथ साहिब की गुरु गोबिंद साहिब जी द्वारा स्थापना ही नहीं की, इसे गुरु के रूप में मान्यता प्रदान की। यह सिख गुरुओं की वाणी है जो सिखी का पथ प्रदर्शन सदा करती आयी है और करती रहेगी। किसी भी धर्म में किसी भी ग्रंथ को गुरु का ऐसा महान दर्जा प्राप्त नहीं है। श्री गुरु ग्रंथ साहिब में 1430 अंग (पन्ने) हैं और छः गुरु साहिबान के इलावा 15 भक्त साहिबान, 11 भट्ट साहिबान और गुरु घर के निकटवर्ती गुरु सिखों की वाणी संकिलित है। श्री गुरु ग्रंथ साहिब की राग युक्त वाणी 31 विभिन्न रागों में दर्ज है। इस पावन ग्रंथ में से किसी शब्द को बदला या उसमें हेर फेर नहीं किया जा सकता। वाणी की भाषा मुख्य रूप में पंजाबी है परंतु इसमें संस्कृत, हिन्दी, फारसी, ब्रज, रेखता और साधुककड़ी आदि भाषाओं का भी काफी प्रयोग हुआ है। श्री गुरु ग्रंथ साहिब में श्री गुरु नानक देव जी के 173 शब्द दर्ज हैं और 19 रागों में हैं। उन्होंने धर्म समाज को बाह्मण्डनरो और अंधविश्वासों के भ्रम जाल से निकाल कर सदाचरण का संदेश दिया। श्री गुरु अंगद देव जी के 63 श्लोक संकिलित हैं और इन्होंने गुरुमुखी लिपि का परिवर्तन किया।

श्री गुरु अमरदास जी तीसरे गुरु जी के 711 शब्द 17 रागों में हैं। आप ने धर्म, वर्ण, जात-पात, ऊँच-नीच के भेदभाव को समाप्त करके हर आदमी को 'एक पंगत' में बैठकर 'प्रशादा छकने' की व्यवस्था को सुदृढ़ किया। सती प्रथा का विरोध, विधवा-विवाह को प्रोत्साहन, पर्दा प्रथा का निषेध कर आपने स्त्रियों को सम्मान प्रदान किया जिसे आज की भाषा में नारी शक्तिकरण कहते हैं। श्री गुरु रामदास जी सिखों के चौथे गुरु हुए हैं। इनके 644 शब्द गुरु ग्रंथ साहिब में संकिलित हैं। इन्होंने गुरु रामदासपुर नगर बसाया जिसमें बिना भेदभाव के विभिन्न धर्मों के 52 व्यवसायों के लोगों को अपने धर्म-कर्म करने की पूरी स्वतन्त्रता दी। गुरु अर्जन देव जी सिख धर्म के पाँचवें गुरु थे। आप जी के 2313 शब्द 30 रागों में संकिलित हैं। आपजी ने श्री हरिमंदिर साहिब का निर्माण करते समय चारों दिशाओं में चार द्वार खुलवाए जो जात-पात के लिए अभ्रक्त हैं। आप जी ने श्री गुरु ग्रंथ साहिब जी का सम्पादन कार्य किया जो कि आपकी बहुत बड़ी देन है। इनकी रचना में धार्मिक उद्धारता एवं महानता का परिचय दिया जिसकी दुनिया के इतिहास में दूसरी कोई मिसाल नहीं है। गुरु अर्जन देव जी धर्म की रक्षा के लिए शहीद होने वाले सर्व प्रथम महापुरुष हुए हैं। श्री गुरु तेग बहादुर जी के 51 शब्द और 57 श्लोक संकिलित हैं जो कि 15 रागों में हैं। गुरु तेग बहादुर जी ने साहिब गुरु गोबिन्द सिंह जो कि उस समय नौ वर्ष की आयु के थे कहने पर कश्मीरी पंडितों की पुकार सुनने के उपरंत पिता गुरु तेग बहादुर जी को दिल्ली हिन्दु धर्म की रक्षा के लिए शीश बलिदान करने के लिए भेजा। श्री गुरु तेग बहादुर जी के इस बलिदान का बड़ा ही गहरा प्रभाव पड़ा। यहीं से शान्त-साहिष्णु और सौग्य सिख अब दुर्घुर्ष योद्धा और देश धर्म के लिए अपनी जान कुर्बान कर देने वाले वीर बन गए। उन्होंने शहादत देकर सारे भारत की इज्जत रख ली। इसलिए उनको हिन्द की चादर भी कहा जाता है।

यदि हम सब गुरुओं और सभी भक्तजनों जिन्होंने की श्री गुरु ग्रंथ साहिब में वाणी दर्ज की गई है उनके मार्ग दर्शन को दिल-दिमाग और असल जिंदगी में अपनाए तो समाज का पूर्ण कल्याण हो सकता है। सब को मिलजुल कर इस और शक्ति लगानी चाहिए और इस सब कार्य को करने के लिए एक मन होकर अपने आप को परिपक करना चाहिए जो कि सिख विधि विधान के अनुसार हो जैसे कि जपजी साहिब की वाणी की 38 पौड़ी में लिखा है -

“जत पाहारा धीरज सुनियार,
अहरण मत वेद हथियार।।”

“भउ खलौं अगन तप ताउ।।
भाँड़ा भउ अमृत तित ढाल।।”

“घढिये शब्द सच्ची टकसाल,
जिन कउ नदर कर्म तिन कार।।”

नानक नदरी नदर निहाल।

इस तरह सारे परिश्रम करने के और सहज होने के उपरान्त भी गुरु कृपा से ही समाधान होगा।

गुरचरण सिंह
प्रधान व मुख्य संपादक
बाबा मखन शाह लुबाना फाऊंडेशन (रजि.) चंडीगढ़
मो. 98140-17067

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹਮਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਤੱਥ

ਜਿੰਨਾਂ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ 153 ਦਿਨ ਰਹੀ

ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਤਹਾਸਿਕ ਤੱਥ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਉੱਪਰ ਹਮਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 5 ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਿਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੇ, ਭਾਵੇਂ ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ 154 ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਪੰਜ ਹਮਲਾਵਰ ਸਬੰਧੀ ਦਿਲਚਸਪ ਤੱਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ।

ਹਮਲੇ ਦਾ ਦਿਨ	ਹਮਲਾਵਰ	ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ	ਮੌਤ ਦਾ ਦਿਨ	ਕੁੱਲ ਦਿਨ
3 ਅਗਸਤ 1740	ਮੱਸਾਂ ਰੰਗੜ	ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ	2 ਜਨਵਰੀ 1741	153 ਦਿਨ
13 ਨਵੰਬਰ 1746	ਯਹੀਆਂ ਖਾਨ	ਸੂਰਬੀਰ ਸਿੰਘ	13 ਜਨਵਰੀ 1747	153 ਦਿਨ
18 ਜਨਵਰੀ 1757	ਜਹਾਨ ਖਾਨ	ਭਾਈ ਦਇਆਂ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ	19 ਜੂਨ 1757	153 ਦਿਨ
5 ਫਰਵਰੀ 1762	ਅਬਦਾਲੀ	ਇੱਟ ਦੀ ਮਾਰ	8 ਜੁਲਾਈ 1762	153 ਦਿਨ
1 ਜੂਨ 1984	ਇੰਦਰਗਾਂਧੀ	ਭਾਈ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ	31 ਅਕਤੂਬਰ 1984	153 ਦਿਨ

Krishna Tanda 981412161

ਲੁਬਾਣਾ ਸੇਵਕ

Chief Editor
S. Gurcharan Singh
117, Sector-35-A, Chandigarh
M.: 98140-17067

Addl. Chief Editor
Major Narinder Singh Jallo (Retd.)
H.No. 96-Sec-71, SAS Nagar
Tel.: 98881-34553

Editor
S. Bhagwan Singh Lubana
Dy. Chief Engineer (Retd.)
187, Hardyal Nagar, Garha Road, Jalandhar
E-mail: lubanabs@yahoo.co.in
M.: 98155-40240

Advisors
S. Manjit Singh S.E. (Retd.) Jalandhar
Dr. Davinder Singh, Mukerian
Er. Harbir Singh Multani Jalandhar

ਰਚਨਾਵਾਂ ਤੇ ਸਲਾਨਾ ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਦਾ ਪਤਾ

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ, ਲੁਬਾਣਾ ਸੇਵਕ
ਸੈਕਟਰ 30-ਏ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਫੋਨ - 0172-2657340
e-mail: lobanafoundation@gmail.com
Websitelink : bmslchd.org

FOR ONLINE DEPOSITS OF FUNDS BANK ACCOUNT

DETAIL IS AS UNDER:-

Bank Name :- State Bank of India
A/c No.-10304629441, IFSC Code:- SBIN0001443
Note - On depositing kindly intimate your
name and address to the Foundation.
Contact no.-0172-2657340 & President
9814017067, General Secretary-94173-39469

ਦੇਸ਼ : 150 ਰੁਪਏ
ਪਰਦੇਸ਼ : 20 ਡਾਲਰ
ਜੀਵਨ ਮੈਂਬਰ ਦੇਸ਼ : 1100 ਰੁ.
ਜੀਵਨ ਮੈਂਬਰ ਪਰਦੇਸ਼ : 7500 ਰੁ.

ਚੰਦਾ ਚੈਕ ਜਾਂ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਲੁਬਾਣਾ ਸੇਵਕ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਹ, ਮਿਤੀ ਅਤੇ ਦਿਨ
ਨਵੰਬਰ - 15-11-2016 (ਮੰਗਲਵਾਰ)
ਦਸੰਬਰ - 15-12-2016 (ਵੀਰਵਾਰ)

ਬਾਨੀ ਸੰਪਾਦਕ
ਸਵ. ਮੇਜਰ ਸ਼ਰਮ ਸਿੰਘ ਜ਼ਰੂਰਾ

ਤਤਕਰਾ

ਜਿਲਦ ਨੰ. 41

ਅੰਕ - 56

ਅਕਤੂਬਰ - 2016

1. ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦੀਪਮਾਲਾ : ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ	5
2. ਪੰਜਾਬੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਿਉਂਦੇ ਵੀ ਹਨ ਦੀਵਾਲੀ	8
3. ਸ਼ਿਲਪ ਕਲਾ ਦੇ ਬਾਨੀ ਬਾਬਾ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ	10
4. ਦਸਵੰਧ ਸੰਸਥਾ	13
5. ਆਜ਼ਾਦ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਯੋਧਾ : ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ...	15
6. ਖਾਨਦਾਨੀ ਇੱਜ਼ਤ ਲਈ ਧੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲ	17
7. ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਪਿੰਡ ਵਲਗੂਲਗਾ	19
8. ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਨਾਂਦੇੜ ਵਿਖੇ ਕੀਤੇ 52 ਹੁਕਮ	21
9. ਕਹਾਣੀ (ਗੁਆਚਿਆ ਆਨੰਦ)	22
10. ਕਾਵਿ-ਕਿਆਰੀ	24
11. ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ	25
12. ਕੀ ਜਾਗਾ ਮੈਂ ਕੌਯ?	26
13. ਜਿੰਦਗੀ ਕੋ ਸਮਝੋ	27
14. Uses of Garlic, Onion and Turmeric	28
15. ਦਾਨੀ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ	34

‘ਲੁਬਾਣਾ ਸੇਵਕ’ ਵਿਚ ਛਪਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਲੁਬਾਣਾ ਸੇਵਕ ਅਦਾਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵੇ।

Printed & Published by
Gurcharan Singh for Baba Makhan
Shah Lobana Foundation (Regd.)
Sector 30-A, Chandigarh.

Computer Designing - WP&S, M.: 98153-78692

ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦੀਪਮਾਲਾ : ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ

ਪ੍ਰਿ. ਸਤਿਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ)

ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਇਕ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਕਿਉਂ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਪਨਾਹ ਕਿਉਂ ਬਣਵਾਈ, ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਕਿਉਂ ਸਿਰਜਿਆ ਅਤੇ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਣ ਵੇਲੇ ਇਹ ਹੁਕਮ ਕਿਉਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਕਿ - ‘ਅੱਜ ਤੋਂ ਮੇਰੀ ਪਿਆਰੀ ਭੇਟਾ ਚੰਗਾ ਸ਼ਸਤਰ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਜੁਆਨੀ ਹੈ।’

ਪਹਿਲਾਂ ਆਦਰ ਨਾਲ ਆਗਰੇ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਗਰੇ ਪੁੱਜਣ 'ਤੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ ਗਵਾਲੀਅਰ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਗਵਾਲੀਅਰ-ਕਿਲ੍ਹਾ, ਕਿਲ੍ਹਾ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਐਸੀ ਕੈਦ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਸੀ ਜਿੱਥੋਂ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਬਚ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਭਰਿਆ ਚੋਲਾ ਪਹਿਨਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਪਰ

ਹਰਿਦਾਸ ਦਰੋਗਾ ਖਰੀਦਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਹਰਿਦਾਸ ਨੇ ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬੜਾ ਮਾਰੂ ਹੱਲਾ ਦੋਖੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਦਰੋਗੇ ਨੇ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਏਥੇ ਖਾਣੇ ਵਿਚ ਮਿੱਠਾ ਜ਼ਹਿਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸੇਵਨ ਨਾਲ ਬੰਦਾ ਚੁੜ-ਚੁੜ ਕੇ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨਿਰਣਾ ਲੈ ਲਿਆ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਖਾਣਾ, ਖਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਅਧਿਆਏ ਅਨੁਸਾਰ -

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕਹਾ ਕਿਰਤਿ ਕਰਿ ਲਯਾਵੈ

ਸੋ ਭੋਜਨ ਹਮ ਕੋ ਕਰਵਾਵੈ ॥੪੮੫॥

ਇਕ ਠਠਿਆਰ ਜੋ ਕਿ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਕਮਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਖਾਂਦੇ -

‘ਜੋ ਕਿਛੁ ਰੋਜ਼ ਕਿਰਤਿ ਕਰਿ ਲਯਾਵੈ।

ਆਇ ਦਿਵਸੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਾਵੈ।...੪੮੬॥

ਜੋ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦਾ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਉਹ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵੰਡ ਦਿੰਦੇ ਸਨ -

ਰੁਪਯਾ ਪੰਜ ਸੈ ਸ਼ਾਹ ਪਠਾਵੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਭੋਜਨੁ ਤਿਹ ਕਰਾਵੈ ॥੪੮੭॥

ਦੋਹਰਾ -

ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਜੋ ਪਰੇ ਤਿਨ ਕੋ ਦੇਤ ਖਵਾਇ।

ਅੰਗੀਕਾਰ ਨ ਗੁਰ ਕਰੈ ਐਸੇ ਨਿੱਤ ਕਰਾਇ ॥੪੮੮॥

ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਤੋਂ ਚੌਕੀ ਕੱਢਣ ਦੀ ਪਿਰਤ ਪਾਈ। ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਧਾਰ ਤੇ ਮਸ਼ਾਲਾਂ ਹੱਥ ਲੈ, ਸੰਗਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਦਹਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਹੀ ਮੁੜ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਗੁਰੂ-ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਵਾਪਸ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਮੁੜੇ ਤਾਂ ਇਸ ਮਰਿਯਾਦਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਵੀ ਜਦ ਚੌਕੀ ਅੰਦਰਲੀ ਦਹਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਪੁੱਜਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਅਤੇ ਚੌਕੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਦਰ ਵਜੋਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਕੀਰਤਨ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਬਚਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਇਕ-ਮਨ-ਚਿੱਤ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੇਗਾ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਚੌਕੀ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰੇ ਹੀ ਦੀਦਾਰ ਹੋਣਗੇ! ਇਹ ਚੌਕੀਆਂ ਝੰਡੇ ਬੁੰਗੇ ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਅਟੱਲ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਨਗਰਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਚੌਕੀਆਂ ਗਵਾਲੀਅਰ ਪੁੱਜਦੀਆਂ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਮੁੜਦੀਆਂ। ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਜੀ ਰਾਤ ਆਗਰੇ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਡਰਾ ਤਕ ਆਏ ਸਨ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਇਤਨਾ ਘਬਰਾਇਆ ਕਿ ਹਕੀਮਾਂ ਕੋਲੋਂ ਉਪਾਅ ਪੁੱਛੇ। ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਤੇ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਨੇ ਜਾ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ-ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਕੇ ਕਹਿਰ

ਕਮਾਇਆਈ, ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਨਾ ਕਮਾ -

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਅਲਾਹੀ ਜਾਨ।...੫੨੧॥

ਨੂਰ ਜਹਾਨ ਨੇ ਵੀ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਸਾਈਂ ਦੀ ਜਾਤ ਸਾਈਂ ਜੈਸੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਇਕ ਮਨਸਬਦਾਰ ਰਾਹੀਂ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਹੁਕਮ ਭੇਜਿਆ। ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਆਪੂੰ ਵੀ ਆਇਆ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸਾਡਾ ਮਨ ਇੱਥੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਹੀ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ:

‘ਕਹਾ ਗੁਰੂ ਮਨ ਲਾਗ ਅਭੇਵਾ।’

ਪਰ ਇਤਨਾ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਆਖ ਦਿਓ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਦ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੋਵਾਂਗੇ ਜਦ ਬਾਕੀ ਬੇਦੋਸ਼ ਬੰਦੀ ਰਾਜੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਿਹਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ-

ਸੁਨੋ ਵਜ਼ੀਰ ਤਬੈ ਹੋ ਜਾਵੋਂ।

ਜੋ ਬਾਂਧੇ ਸਭਿ ਜੀਵ ਛੁਡਾਵੋਂ॥੫੩੪॥

ਦੋਹਰਾ -

ਬੰਦੀ ਨਿਪੁ ਜੇਤੇ ਪਰੇ ਸਭ ਕੋ ਪ੍ਰਥਮ ਛੁਡਾਇ।

ਕਹੋ ਬਾਤ ਇਮ ਸ਼ਾਹ ਸੋ ਤੋ ਤੁਮਰੇ ਪਹਿ ਆਇ॥੫੩੫॥

ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਪਾਸ ਮੁੜ ਆਇਆ ਤੇ ਗਵਾਲੀਅਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਵੋ -

ਖਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਕੋ ਸ਼ਾਹ ਅਲਾਇ।

ਛੋਰ ਬੰਦਿ ਸਭਿ ਪੀਰ ਲਿਆਇ॥੫੪੦॥

ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬੰਦੀ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦੇ ਰਾਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੱਲਾ ਪਕੜ ਕੇ ਰਿਹਾ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਜਿਹਾ ਕੌਣ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਰਿਹਾ ਹੋਣਾ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਦ ਤਕ ਰਾਜੇ ਰਿਹਾ ਨਾ ਹੋਏ!

ਬਹੁ ਬਰਸਨ ਕੋ ਨਿਪੁ ਬੰਦਿ ਪਰੇ ਤਨ

ਛੀਨ ਮਲੀਨ ਮਹਾਂ ਸ਼ਮੂ ਧਾਰੇ।

ਗੁਰ ਕੇ ਪਦ ਪੰਕਜ ਦੇਖਤ ਹੀ ਅਘ

ਓਘ ਸਭੀ ਨਰ ਕੇ ਕਟਿ ਡਾਰੇ।

ਸਿੰਧੁਜਰਾ ਜਸੁ ਬੰਧ ਲੀਏ ਨਿਪੁ

ਰਾਮ ਕੇ ਭ੍ਰਾਤ ਸੁ ਕੀਨ ਉਧਾਰੇ।

ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਨਿਪੁ ਛੋਰ ਦੀਏ ਗੁਰ ਕੇ

ਸਮ ਕੌਨੁ ਕਰੇ ਉਪਕਾਰੇ॥੫੪੬॥

ਜਦ ਜਹਾਂਗੀਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਮਾਲਾ ਦੇਖ ਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੋਸਤੀ ਜਤਲਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਆਪਣੀ ਮਾਲਾ ਦਾ ਇਕ ਮਣਕਾ ਮੈਨੂੰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਕਿ ਤਸਬੀ ਵਿਚ ਲਗਾ ਕੇ ਫੇਰਾਂ! ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਜਦ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਇਕ ਮਾਲਾ ਸੀ, ਚੰਦੂ ਨੇ ਪਾਸ ਹੀ ਰੱਖ ਲਈ ਹੋਵੇਗੀ!

ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਪਾਈ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੋ ਤੂੰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਹੁਣ ਇਥੇ ਨਹੀਂ, ਦਰਗਾਹ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ! ਹੁਣ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਚੁੱਪੀ ਵਿਚ ਹੀ

ਭਲਾ ਹੈ -

ਹਮਰਾ ਤੁਮ ਦਰਗਾਹੇ ਲੇਖਾ।

ਯਜ਼ਦਾ ਕਰੇ ਚਰਿਤ ਜਹ ਦੇਖਾ।

ਇਹਾ ਕਛੂ ਹਮ ਤੋਹਿ ਨ ਕਹੋਂ।

ਬੋਲਤ ਕਾਹਿ ਮੋਨਿ ਹੈ ਰਹੋ॥੫੬੯॥

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਚੰਦੂ ਨੂੰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਚੰਦੂ ਦਾ ਬੇਟਾ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ। ਪਰ ਖਿਆ-ਦਾਤਾ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਪੂਰਨੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ-ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ ਹੈ?

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਹਾ ਇਨੈ ਛੱਡ ਦੀਜੈ।

ਇਨ ਕੈ ਵਸਿ ਨਹਿ, ਜੋ ਗਹਿ ਲੀਜੈ॥੫੬੫॥

ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਮਹਾਰਾਜ! ਪਾਪੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਵੀ ਜਣ ਬੱਚਾ ਘਾਣ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਨਹੀਂ ਬਿਧੀ ਚੰਦ! ਸੂਰਮਾ ਕਦੀ ਔਰਤ ਅਤੇ ਨਿਹੱਥੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਉਠਾਉਂਦਾ। ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਰਨਾ ਫੱਬਦਾ ਹੈ। ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਨੇ ਇਸ ਵਾਕ ਨੂੰ ਉਚੇਚਾ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੋ ਵਾਚ' ਕਹਿ ਕੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਾਕ ਹੈ:

ਜੇ ਸੂਰੇ ਬਲ ਭਾਰ ਧਰਾਵੈ।

ਨਾਰੀ ਪਰਿ ਨਹਿ ਵਾਰ ਕਰਾਵੈ॥...੬੧੧॥

ਬੰਦੀ ਰਾਜਿਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗਵਾਲੀਅਰ ਵਿਚੋਂ ਰਿਹਾ ਕਰਵਾਇਆ, ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਗੁਰਬਿਲਾਸ' ਮੁਤਬਿਕ ਦੋ ਸੌ ਦਸ (੨੧੦) ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵੀ ਮੁੜਵਾ ਦਿੱਤੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਭ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਭ ਦੁੱਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਿਆਂ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁਲਾਉਣਾ ਤੇ ਹੁਣ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ। ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣੀ। ਮਿੱਤਰਤਾ ਜਦ ਹੋ ਜਾਏ, ਫਿਰ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ-

ਸਤਿਨਾਮ ਰਿਦੈ ਮੋ ਧਰੋ

ਆਗਯਾ ਸ਼ਾਹ ਕਰਾਇ॥੬੦੧॥

ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਫਿਰ ਮਜਨੂੰ ਟਿੱਲੋਂ ਹੀ ਟਿਕਾਣਾ ਕੀਤਾ। ਸੰਗਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ, ਨਿਹਾਲ ਹੋਈਆਂ। ਮਜਨੂੰ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦਿੱਤਾ।

ਚੰਦੂ ਪਕੜਿਆ ਨਾਲ ਹੀ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਲਾਹਨਤ ਪਾਉਂਦਾ ਤੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਵੀ ਮਾਰਦਾ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਚਰਣ ਦੀ ਧਾਂਕ ਵੀ ਜਹਾਂਗੀਰ 'ਤੇ ਪਈ। ਨੂਰ ਜਹਾਨ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਚੰਨ ਵਾਂਗੂੰ ਚਮਕਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਵੀ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਸੂਰਜ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਚੰਨ ਵਿਚਾਰੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਨੂਰ ਜਹਾਨ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਝਾਂਜਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਕੀਤੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ-

ਬੇਟੀ! ਜੇ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਲਾਹ ਦੀ ਯਾਦ ਨਾ ਵਿਸਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕਰ ਲਵੇਂ ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਪਾ ਲਵੇ!

ਐਸੇ ਸਾਚ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕਰਿ ਪੁੜੀ ਪਾਇ ਖੁਦਾਇ॥੬੪੦॥

ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਜਾ ਆਈ। ਨੂਰ ਜਹਾਨ ਨੇ ਜਦੋਂ ਪੁੱਛ ਹੀ ਲਿਆ ਕਿ ਇਤਨਾ ਕਾਬੂ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ

ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ-

ਮੌਤ ਭੁੱਲਦੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਖੁਦਾ
ਦੀ ਯਾਦ ਟੁੱਟਦੀ ਨਹੀਂ।

ਜਦ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨਾਲ
ਵੱਖਰੀ ਭੋਟ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ
ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਖਿਮਾ ਮੰਗੀ
ਤੇ ਖਾਹਿਸ਼ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ
ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਤੇ ਤਰਨਤਾਰਨ
ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲ
ਤਖ਼ਤ ਅਤੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ
ਪੁੱਜ ਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾ
ਕਰ ਖਿਮਾ ਲੈ ਦੇਵੋ। ਮਹਾਰਾਜ
ਨੇ ਕਿਹਾ - ਜਦ ਜੀਅ ਆਏ,
ਉਥੇ ਆਓ। ਗੁਰੂ-ਘਰ ਕੋਈ
ਰੋਕ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਕੁਸਲ ਸੇਤੀ
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜੇ। ਸਾਰਾ
ਇਲਾਕਾ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ
ਉਮਡ ਪਿਆ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ
ਕੀਤੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਛੂਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਗਾ
ਲਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਅੱਜ ਖੁਸ਼ੀ ਸੰਭਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।'

ਮਾਤਾ ਕੇ ਚਰਨੀ ਲਗੇ ਮਾਤ ਲੀਨ ਉਰਿ ਲਾਇ।

ਆਨੰਦ ਸੌ ਸੁਤ ਤੁਮ ਆਏ ਪ੍ਰੇਮ ਨ ਚਿੱਤ ਸਮਾਇ ॥੬੩॥

ਅਜੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜੇ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਖ਼ਬਰ
ਪੁੱਜੀ ਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ
ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੋੜਵਾਂ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਜਦ ਚਿੱਤ ਚਾਹੇ ਆਵੇ!
ਜਹਾਂਗੀਰ ਤਰਨਤਾਰਨ ਦੇ ਰਾਹ ਬਾਹਰਲੀ ਬਾਹੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜਾ
ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਨਾਲ ਲੈ ਆਵੇ!
ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਹਰੋਂ ਹੀ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ
ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਵਾਇਆ। ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ -

‘ਦਰਸ ਤਖ਼ਤ ਕਰਿ ਅਨੰਦ ਚੀਨੀ ॥੬੭॥

ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਆਇਆ। ਬੈਠ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਿਆ। ਉਥੇ
ਪੰਜ ਸੌ ਮੁਹਰਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ। ਬਲਵੰਡ ਜੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਮਨ ਟਿਕਿਆ
ਤੇ ਉਸ ਬੇਅੰਤ ਮਾਇਆ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਜਹਾਂਗੀਰ
ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਲੋਚਾ ਦੱਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਤਾ
ਜੀ ਪਾਸ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਲੈ ਚੱਲੋ ਤਾਂ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਖਿਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂ-

ਚਲੋ ਪੀਰ ਮਾਤਾ ਨਿਕਟਾਇ।

ਪਰੀ ਭੂਲ ਮਮ ਛਿਮਾ ਕਰਾਇ ॥੬੮॥

ਬੇਅੰਤ ਲੋਕੀਂ ਨਾਲ ਟੁਰ ਪਏ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ ਜਹਾਂਗੀਰ ਗਿਆ।
ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਹੱਥ ਲਗਾ ਕੇ ਪੰਜ ਸੌ ਮੁਹਰਾਂ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ
ਕਿਹਾ -

ਦੀਵਾਨੀ ਦੀ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ ਰੋਵੇ ਸੀ।

ਛਿਮਾ ਮਾਤ ਮਮ ਕੀਜੀਏ,

ਮੁੱਖ ਸੌ ਕੀਨ ਉਚਾਰ ॥੬੮॥

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੁਹਰਾਂ ਉਸੇ ਵਕਤ ਉਠਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ
ਵੰਡ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜਦ ਜਹਾਂਗੀਰ ਸਫਾਈਆਂ ਦੇਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ
ਕਿਹਾ, ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ, ਜਹਾਂਗੀਰ!

ਗੁਰ ਗਿਰੂ ਸਾਥਿ ਵੈਰ ਜੋ ਪਾਵੇ,

ਹਲਤ ਪਲਤ ਨਿਜ ਦੋਇ ਗਵਾਵੈ ॥੬੯॥

ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੂਰਖ ਲੋਕ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਲ
ਵੈਰ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਤੱਕ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ 'ਖਿਮਾ ਕੀਤੀ' ਦੇ
ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਆਖੇ ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਚੈਨ ਨਾ ਆਇਆ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ
ਕਿਹਾ -

ਸੁਨੋ ਸ਼ਾਹਿ ਗੁਰ ਤੋਰ ਸਹਾਈ।

ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਖੈ ਸੁਖ ਪਾਈ।

ਯੋ ਸੁਨਿ ਕੈ ਮਾਤਾ ਕੇ ਬੈਨਾ।

ਜਹਾਂਗੀਰ ਮਨਿ ਆਯੋ ਚੈਨਾ ॥੬੯॥

ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਉਹ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ
ਬਣਵਾਉਣ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ -
ਜੈਸਾ ਹੈ, ਸੁੰਦਰ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਆਪੇ ਸਿੱਖ ਬਣਾਉਣਗੇ -

ਕਹਾ ਗੁਰੂ ਅਬ ਨਾਹਿ ਸੁਹਾਵੈ।

ਸਮਾ ਪਾਇ ਇਹ ਅਧਿਕ ਬਨਾਵੈ ॥੭੦॥

ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ
ਮਰਯਾਦਾ ਥਾਪ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦੀਪਮਾਲਾ ਕੀਤੀ
ਜਾਏ।

(‘ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ’ ਦੇ ਆਧਾਰ ’ਤੇ)

ਪੰਜਾਬੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜ਼ਿਉਂਦੇ ਵੀ ਹਨ ਦੀਵਾਲੀ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੀਵਾਲੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੌਰਵਪੂਰਵਕ ਇਤਿਹਾਸ ਕੁਝ ਵੱਖਰੀਆਂ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਰਜਾ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਦੀਵਾਲੀ ਕਣਕ, ਜੌਂ, ਸਰੋਂ ਆਦਿ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਰਿਆਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣ ਕੇ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਪੁਰਬ ਦੀ ਜਨਮਦਾਤੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੀਕ ਜਿਵੇਂ ਲੋਹੜੀ ਤੇ ਹੋਲਾ-ਮੁਹੱਲਾ ਆਦਿ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਸਾਖੀ ਤੱਕ ਪੂਰੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੇਹਿਸਾਬ ਮੇਲੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਢਾਡੀ ਦਰਬਾਰ, ਸੰਤ ਸਮਾਗਮ, ਛਿੰਜਾਂ ਵਿਚਲੇ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦੇ ਭੇੜ ਘੋੜਿਆਂ-ਬਲਦਾਂ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ, ਫੁੱਟਬਾਲ, ਹਾਕੀ ਤੇ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਉਮੰਗ ਨਾਲ ਭਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਮਨ ਦੇ ਦੀਵੇ ਜਲਾਉਣ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ।

ਦੀਵਾਲੀ ਦੀ ਰਾਤ ਦੀਵੇ ਬਾਲੀਅਨੁ ॥

ਦੀਵਾਲੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚਲੀ ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਨਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣ ਕੇ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਮੁਸਲਮ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਤਿਉਹਾਰ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਮਨਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਤੂ ਦੀਵਾਲੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਹੀ

ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਲੁਬਾਣਾ
ਸੰਪਾਦਕ
98155-40240

ਸਮਰਾਟ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਸਾਲਾਬੱਧੀ ਕੈਦ ਵਿਚੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਏ 52 ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਦਾਤਾਰ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਚੋਲਾ ਪਕੜ ਕੇ ਕੈਦ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਇਸੇ ਦਿਨ ਆਪਣੇ- ਆਪਣੇ ਘਰੀ ਪਰਤੇ। ਗਵਾਲੀਅਰ ਤੋਂ ਆਗਰਾ, ਦਿੱਲੀ, ਜੀਂਦ, ਨੂਰਮਹਿਲ, ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਤੇ ਤਰਨਤਾਰਨ ਹੁੰਦੇ ਜਦੋਂ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ

ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਕਿਸ-ਕਿਸ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡਿਆਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਤੱਕ ਸਭ ਨੂੰ ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ ਦਾ ਕਾਫੀ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੀਵਾਲੀ ਦੀ ਰਾਤ ਤਾਂ ਬੱਸ ਉਸ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਦਾ ਸਿੱਖਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ ਨਾਲ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਸਮ-ਰਿਵਾਜ ਸਾਂਝੇ ਹਨ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਮਠਿਆਈ ਅਤੇ ਦੀਪਮਾਲਾ ਸਾਰੇ ਰਲ ਮਿਲ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਬੱਸ ਉਦੋਂ ਹੀ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਅਨੋਖੀ ਚਮਕ ਚੇਹਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲਿਸ਼ਕਾਂ ਮਾਰਦੀ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਭ ਕੁਝ ਅਲਗ-ਅਲਗ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ ਪੰਤੂ ਹੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਂਝਾ, ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ। ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਹਨੇਰੇ 'ਤੇ ਫਤਿਹ, ਝੂਠ ਤੇ ਸੱਚ ਦੀ ਜਿੱਤ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮੌਲਿਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਛਾਣ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਪੂਰਾ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਇਸ

ਦਿਵਸ 'ਤੇ 'ਬੰਦੀ ਛੋਡ ਦਿਵਸ' ਵੀ ਮਨਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਹੀ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਬੰਦੀ ਛੋਡ ਦਾਤਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ 52 ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਮੁਗਲ

ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਪਾਵਨ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਗਰ ਆਗਮਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦੀਵਾਲੀ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਬੁਲਾਵਾ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਦੀਪਮਾਲਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜੋ ਪਰੰਪਰਾ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਦੀਵਾਲੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਆਖ ਸਕਦਾ ਹੈ- ਦਾਲ ਰੋਟੀ ਘਰ ਦੀ, ਦੀਵਾਲੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵੀ 'ਦੀਵਾਲੀਬਾਰੇ' ਜ਼ਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਈਗੁਰਦਾਸਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ-

‘ਦੀਵਾਲੀ ਦੀ ਰਾਤ ਦੀਵੇ ਬਾਲੀਅਨੁ ॥’

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ‘ਦੀਵਾ ਬਲੇ ਅੰਦੇਰਾ ਜਾਏ’, ਸਾਧੋ ਅਥਿਦਿਆ ਹਿਤ ਕੀਨ-ਵਿਵੇਕ-

ਦੀਪ ਲੀਨ'।

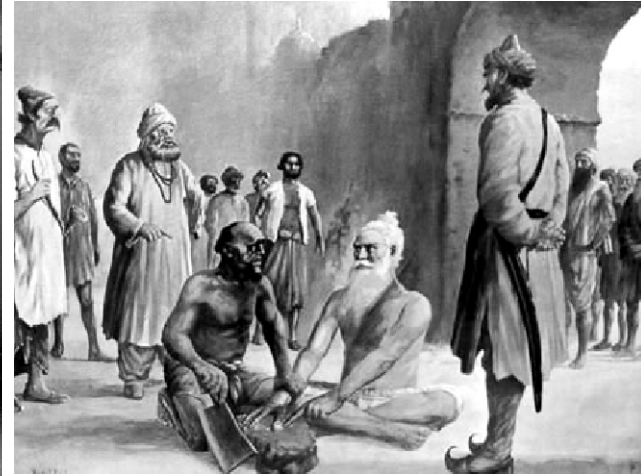
ਨੌਵੇਂ ਗੁਰਦੇਵ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਆਖਦੇ ਹਨ-

ਰਾਮੁ ਗਇਉ, ਰਾਵੁਨ ਗਇਉ, ਜਾ ਕਉ ਬਹੁ ਪਰਵਾਰੁ ॥

ਦਸਮੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦੀਪਮਾਲਾ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਆਰੰਭੀ। 1738 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਸੇ ਦਿਨ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਦੀਵਾਲੀ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਭੇਜਿਆ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਕਰੀਆ ਖਾਂ ਦੀ ਖਰਾਬ ਹੋਈ ਨੀਅਤ ਕਾਰਣ ਉਸ ਸਾਲ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦੀਵਾਲੀ ਦਾ ਇਕੱਠ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਜਕਰੀਆ ਖਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕੱਟ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਹੀ

ਜੱਲਾਦ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੱਥ ਕੱਟਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੱਲਾਦ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਤੈਨੂੰ ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕੱਟਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੂੰ ਇਹ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਏਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੁਲਮ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸਬਰ ਅਤੇ ਸਿਦਕ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੱਸੀ, ਇਹੀ ਜੀਵਨ ਜਾਂਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਕੌਮਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਸਾਲ ਦੀਵਾਲੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਬਾਰ

ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦੀਪਮਾਲਾ ਤੇ ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੀਵਾਲੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਤੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬੇਨਤੀ

ਲੁਬਾਣਾ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਅਜੀਮ ਸਖ਼ਸ਼ੀਅਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਮਸਲਨ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕ, ਵਪਾਰ ਜਾਂ ਉਦਯੋਗ ਆਦਿ ਵਿਚ ਨਿਵੇਕਲੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਣ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਵੇਰਵਾ ਸਮੇਤ ਫੋਟੋ ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵੇਰਵਾ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। 'ਲੁਬਾਣਾ ਸੇਵਕ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਇਹ ਜੀਵਨ ਵੇਰਵੇ ਅਸੀਂ ਛਾਪ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਂਗੇ। ਆਪਣੇ ਵੇਰਵਾ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਜਾਂ ਸੰਪਾਦਕ ਦੇ ਪਤੇ 'ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ।

ਸੰਪਾਦਕ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਲੁਬਾਣਾ,

ਮੋ. 98155-40240,

lubanabs@yahoo.co.in

ਸ਼ਿਲਪ ਕਲਾ ਦੇ ਥਾਨੀ ਥਾਥਾ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ

ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਅੱਠਵੇਂ ਵਸੂ ਪ੍ਰਭਾਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਬ੍ਰਹਮਵਾਦਨੀ ਯੋਗ ਸਿੱਧਾ ਭੁਵਨਾ ਅੰਗਿਹਾ ਰਿਖੀ ਦੀ ਬੇਟੀ ਸੀ। ਸਿੱਧੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਨਾਰੀਆਂ ਯੋਗ ਸਿੱਧਾਂ ਅਖਵਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਭੁਵਨਾ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਸਿੱਧ ਸੁਆਣੀ ਸੀ। ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲਗਨ ਉਸਨੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਮਲ ਭਾਵੀ ਅਤੇ ਸੂਖਮ ਭਾਵੀ ਮਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹੀ ਸੂਖਮਤਾ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਪੁਰੋਹਿਤ ਬ੍ਰਹਿਸਪਤੀ ਯੋਗ ਸਿੱਧਾ ਭੁਵਨਾ ਦਾ ਭਰਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦਾ ਆਦਰਣੀ ਮਾਮਾ ਸੀ। ਵਸੂਆਂ ਦਾ

ਖਾਨਦਾਨ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਦਾ ਖਾਨਦਾਨ ਸੀ। ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਵਸੂਆਂ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਹਰ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੇਵਤਾ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਵਧੀਆ ਦਿੰਦਾ ਹੀ ਸੀ।

ਇਕਮਿੱਥ ਕਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਗਨੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਵਿਚ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕੋਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੇ ਕਾਠ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਰਗੜ ਕੇ ਅਗਨੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤੀ। ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਅਗਨੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਜੀਵਨ ਦੀ ਉਸਾਰੂ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਰਿਗਵੇਦ ਦੇ ਰਚਨ ਹਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ-

1. ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦਾ ਮਨ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਉਹ ਖੁਦ ਵਿਰਾਟ ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਉਹ ਉਸਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਰਬ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਦੇ ਪਰਵਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖਦੇ

ਹਨ। ਉੱਥੇ ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਹਨ। ਵਿਦਵਾਨ ਇਹੋ ਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

2. ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਿਰਜਨ ਹਾਰੇ ਅਤੇ ਅਨੁਪਮ ਧੀਰਜ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਉਤਪੰਨ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹਰਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ। ਫੇਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਅਤੇ ਅੰਤਰੀਵੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੇ ਦਿਰਢ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਈ। ਰਿਗਵੇਦ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦੇਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਰਹਿਨੁਮਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪੂਜਿਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਦੀ ਵੀ ਹੱਥੀਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕਣ,

ਪਰ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਰ ਵੇਲੇ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦੀ ਹੀ ਜੋਤ ਜਗਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪਹੀਆ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੇ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਪਹੀਏ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਰਫਤਾਰ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਸਾਡੀ ਇਹ ਭਰਪੂਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵਧੇਰੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਤੇ ਕਾਰੀਗਰੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਖਰ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਸੋਹਜ ਭਰੇ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਤੱਕਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦਾ ਚੇਤਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਾਰੀਗਰ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੱਬ ਮੰਨਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਕਾਰੀਗਰੀ ਦੇ ਹੁਨਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੀਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਸਾਹਮਣੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਦੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਵੀ ਵੱਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਕਨਾਲੋਜੀਕਲ

ਯੁੱਗ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਕਾਰੀਗਰੀ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵੱਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਲ ਜਾਤਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰੀਗਰ ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਸੇਵਕੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਉੱਤਰ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਬਿਹਾਰ, ਬੰਗਾਲ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਨਾਮਲੇਵਾ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਹ ਸਾਡਾ ਆਦਰਸ਼ ਕਾਰੀਗਰ, ਰੱਬੀ ਸੋਹਜ ਵਾਲਾ ਮਹਾਨ ਕਲਾਕਾਰ ਅਤੇ ਰਚਨਹਾਰਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਵੇਲੇ ਵਿਚ ਉਹ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰ ਅਤੇ ਉਸਰਈਆ ਸੀ। ਧਰਤੀ ਆਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜੇ ਮਹਿਲ, ਭਵਨ, ਸਭਾਵਾਂ, ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਅਸ਼ਤਰ-ਸ਼ਸ਼ਤਰ ਆਦਿ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ। ਉਹ ਲੋਹੇ, ਲੱਕੜੀ, ਸੋਨੇ-ਚਾਂਦੀ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤ ਸਾਜੀ ਦੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਬੇਰ ਵਾਸਤੇ ਅਲਕਾਪੁਰੀ ਅਤੇ ਲੰਕਾ, ਸ਼ਿਵਜੀ ਵਾਸਤੇ ਕਾਸ਼ੀ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਸੁਧਰਮਾ ਸਭਾ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤੀ। ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਮਹਾਨ ਦਵਾਰਿਕਾ ਧਾਮ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦਾ ਹੀ ਕਮਾਲ ਹੈ।

ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਦਾਨਵਾਂ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਉਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਜਿੰਮੇ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਠੀਕ ਵੀ ਹੈ। ਰਚਨਹਾਰੇ ਨੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਰਚਨਾ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਮਿਥਿਹਾਸ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦੇ ਕਈ ਰੂਪ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥ ਰਿਗਵੇਦ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੂੰ ਸਰਬਦਸਤੀ ਦੇਵਤਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਅੱਖਾਂ, ਮੂੰਹ, ਬਾਹਵਾਂ ਅਤੇ ਪੈਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਸੋਚ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਵਰਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵੇਲੇ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਰੂਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੂੰ ਸਰਬ-ਕਰਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਲਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਉਸਰਈਏ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕਾਫੀ ਮਾਨਤਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦੀ ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਨ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਕੁਬੇਰ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਭਵਨਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਕੁਬੇਰ ਹੋਰ ਧਨਵਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਵੱਡਾ ਕੰਜੂਸ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਲੰਕਾ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਨ ਤੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਹਨਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਉਹ ਲੰਕਾ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ।

ਇਕ ਕਥਾ ਵੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਰਾਵਣ ਨੇ ਲੰਕਾ ਦੀ ਚੱਠ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਣ ਕੇ ਲੰਕਾ ਨੂੰ ਦਕਸ਼ਿਣਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੰਗ ਲਿਆ ਸੀ। ਰਾਵਣ ਨੇ ਛੱਲ ਕਪਟ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਲਈ ਲੰਕਾ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਵੀ ਨਾ ਰਹੀ। ਇਹ

ਗੱਲ ਸਭ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵੈਦਿਕ ਯੁਗ ਮਗਰੋਂ ਪੌਰਾਣਿਕ ਅਤੇ ਬੀਰਤਾ ਕਾਲ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਥੇ ਉਹਨੂੰ ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਦੇ ਤਵਸਟ੍ਰੀ ਵਾਲਾ ਅਹੁਦਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਰਪੂਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਵਿਸ਼ਵਰੂਪ ਨੂੰ ਇੰਦਰ ਨੇ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਕਰਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਸੁੱਟਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਵਿਸ਼ਵਰੂਪ ਦਾ ਇੰਦਰ ਕੋਲੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਖਾਤਰ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵਰੂਪ ਦੇ ਮੁਨਾ ਤੋਂ ਮਝਨ ਲਵ ਰਿਤਨਦੀਪ ਜਨਮਾ ਕੀਤੀ। ਵਰਿਤਨ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਰੋਬੋਟ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰੋਬੋਟ ਵਰਿਤਨ ਨੇ ਇੰਦਰ ਨਾਲ ਨੱਬੇਯੁੱਧ ਕੀਤੇ ਪਰ ਇੰਦਰ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰਾ ਨਾ ਸਕਿਆ ਜਦੋਂ ਅਮਰਾਵਤੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਇੰਦਰ ਸਹਾਇਤਾ ਵਾਸਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 'ਇੰਦਰ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਭੁੱਲ ਕਿ ਜਿਸ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਪੁੱਤਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਮਾਤਾ ਦੇ ਹੰਝੂ ਨਾ ਸੁਕਣ ਕਾਤਲ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇੰਦਰ ਤੂੰ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਕੋਲੋਂ ਖਿਮਾ ਮੰਗ ਕੇ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰ। ਉਸੇ ਕੋਲ ਜਾ।'

ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਅਸੀਂ ਉਸਰਈਏ ਹਾਂ ਵਿਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।' ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੇ ਇੰਦਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਦਰ ਨੇ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਨਿਮਾਣੇ ਨਿਰਬਲ, ਬੱਚੇ-ਬੁੱਢੇ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ 'ਤੇ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਵਰਿਤਨ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਰਿਤਨ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੂਰਮਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਖਾਤਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਸ਼ਤਰ-ਸ਼ਸ਼ਤਰ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, 'ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਆਵੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਅਸ਼ਤਰਾਂ-ਸ਼ਸ਼ਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣ ਦਿਆਂਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਸ਼ਤਰਾਂ-ਸ਼ਸ਼ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਵਰਿਤਨ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਦਧੀਚਿ ਰਿਸ਼ੀ ਕੋਲ ਸਹਾਇਤਾ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਜੋਗ ਬਲ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਇੰਦਰ ਨੂੰ ਦਾਨ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਸਥੀਆਂ ਨਾਲ ਪਾਣ ਦੇ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਅਸ਼ਤਰ-ਸ਼ਸ਼ਤਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਇੰਦਰ ਵਰਿਤਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਕਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਸਿੱਧਾ ਦਖਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਇਹ ਸੋਢੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਕਿ ਅਸ਼ਤਰ-ਸ਼ਸ਼ਤਰ ਕਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਕਿਸ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਅਸ਼ਤਰ-ਸ਼ਸ਼ਤਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੰਦਾ।

ਅੱਜ ਦੇ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਦੀ ਤਮੀਜ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਕਥਾਵਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਲਮਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਫੇ ਦਰਕਾਰ ਹਨ। ਇਕ ਹੋਰ ਕਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਾਡਲੀ ਧੀ ਸੰਜਨਾ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਮਲੂਕੜੀ ਨੱਢੀ ਸੰਜਨਾ ਆਪਣੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਪਤੀ ਸੂਰਜ ਦਾ ਤਪ-ਤੇਜ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਸੂਰਮੇ ਦਾ ਤਪ-ਤੇਜ ਕੋਈ ਨਾਰ ਹੀ ਸਹਾਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਕਟ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੁਆਈ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਖਰਾਦ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਤੇਜ ਦਾ ਦੱਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਖਰਾਦ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ

ਕਥਾ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਸੂਰਬੀਰ ਦੀ ਵਾਧੂ ਸ਼ਕਤੀ ਉਸਾਰੂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਖਰਾਦੇ ਹੋਏ ਵਾਧੂ ਤੇਜ ਨਾਲ ਸ਼ਿਵਜੀ ਲਈ ਤ੍ਰਿਸ਼ੂਲ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਲਈ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਚੱਕਰ, ਕਾਰਤਕੇ ਲਈ ਨੇਜਾ ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਵਾਸਤੇ ਵੱਜਰ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਕਲਸ਼, ਮੂਰਤੀਆਂ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਖੰਡੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਛੋਟੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਲਈ ਹਥਿਆਰ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਕ ਹੋਰ ਕਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਫੌਲਾਦੀ ਉਂਗਲੀਆਂ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੇ ਹੀ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ। ਜਗਨਨਾਥ ਪੂਰੀ ਦਾ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀਆਂ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਕਮਾਲ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਅਸ਼ਤਰ-ਸ਼ਸ਼ਤਰ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਉਹ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸਨ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿਚਲੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੂੰ ਕਲਾਪਤੀ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੱਥ ਕੀਰਤਾਂ ਦਾ ਚਾਲਕ, ਦੈਵੀ ਤਰਖਾਣ, ਕੁਲ ਗਹਿਣਿਆ ਦੀ ਘਾੜਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ ਵਾਸਤੇ ਭਾਰਤ ਲੰਕਾ ਵਿਚਾਰ ਪੁਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਲ-ਨੀਲ ਵੀ ਇਸੇ ਦੇ ਹੀ ਬੇਟੇ ਸਨ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਕਾਰੀਗਰ ਲੋਕ ਸਭਨਾਂ ਹੀ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਹੀ ਗੀਝ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰੱਬੀ ਰੂਹਾਂ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਘਰ ਸਵਰਗੀ ਝਾਂਕੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬੁਰੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕਲਹ ਕਲੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰੀਗਰ ਲੋਕ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੀ ਮਾਤਾ ਉਸ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਚੰਗੇ ਕਾਰੀਗਰ ਨੂੰ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਕਾਰੀਗਰ ਨੂੰ ਮੰਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੀ ਤਲਖ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਅੱਜ ਦੇ ਕਾਰੀਗਰ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਪਰ ਭਲੇ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰੀਗਰ ਮੰਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਹਰੇਕ ਕਾਰੀਗਰ ਪੂਰੀ ਲਗਨ, ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਸਿਦਕ ਦਿਲੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕੰਮ ਸੋਹਜਾਤਮਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਕਨਾਲੋਜੀਕਲ ਯੁੱਗ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਜਾਤਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਕਾਰੀਗਰੀ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੇ-ਸਾਰੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਨਗਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦੇ ਮੰਦਰ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਫਸਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਡੇ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ, ਗਾਉਣ-ਵਜਾਉਣ ਕੀਤਾ, ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਭੋਜਨ ਛਕਿਆ, ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੋਮੈਂਟ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਇਕ ਦੇ ਗਲਾਂ 'ਚ ਸਿਰੋਪੇ ਪਾ ਕੇ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਬਸ। ਮਹਾਨ ਰਹਿਬਰ ਨੂੰ ਚੇਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਵਧੀਆ ਤੌਰ-ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਮੇਰਾ ਹਰੇਕ ਕਾਰੀਗਰ ਸਿਦਕਵਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਕਾਰੀਗਰੀ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਪੁੰਨ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਹਰ ਕੰਮ ਤੇ ਕਮਾਲ ਕਰੇਗਾ। ਕੀ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਇਸ ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹਨ?

ਅਪੀਲ

ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ 'ਲੁਬਾਣਾ ਸੇਵਕ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਪਤੇ ਸਮੇਤ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਡਾਕਖਾਨੇ ਦਾ ਪਿੰਨ ਕੋਡ, ਫੋਨ, ਈਮੇਲ ਜਾਂ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਸੂਚਿਤ ਕਰੋ ਜੀ।

ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਭਵਨ, ਸੈਕਟਰ-30-ਏ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 160030

ਫੋਨ ਨੰ.-0172-2657340,

E-mail : lobanafoundation@gmail.com

ਪ੍ਰਧਾਨ

ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ (ਰਜਿ.) ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ (ਰਜਿ.) ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੱਲੋਂ ਮਨਾਏ ਗਏ 'ਗੁਰੂ ਲਾਧੇ ਰੇ' ਦਿਵਸ ਦੀਆਂ ਖ਼ਲਕੀਆਂ

ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ (ਰਜਿ.) ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੱਲੋਂ ਮਨਾਏ ਗਏ 'ਗੁਰੂ ਲਾਧੋ ਰੇ' ਦਿਵਸ ਦੀਆਂ ਖ਼ਲਕੀਆਂ

**ਥਾਥਾ ਮੱਖਣ ਸਾਹ ਲੁਥਾਣਾ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ (ਰਜਿ.) ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
ਵੱਲੋਂ ਮਨਾਏ ਗਏ 'ਗੁਰੂ ਲਾਧੋ ਰੇ' ਦਿਵਸ ਦੀਆਂ ਖ਼ਲਕੀਆਂ**

शोक समाचार

अत्यंत दुखी हृदय से सूचित किया जाता है कि हमारे प्रिय श्री चमेल सिंह जी पुत्र गोबिंद राम गांव कोलर पंचायत तहसील पाँवटा ज़िला सिरमौर हिमाचल प्रदेश के लुबाणा कल्याण बोर्ड के जनरल सेक्रेट्री व अध्यक्ष

उपप्रधान संघ 64

पंचायतों के उपप्रधानों के अध्यक्ष रहे। वह कांग्रेस पार्टी के कार्यकर्ता थे। उन्होंने गांव में एक अच्छा स्कूल चलाया हुआ है और गांव के हर सामाजिक आर्थिक और निर्माण कार्य में पूरजोर समुल्यित करते थे। उन्होंने गांव में जल की उपलब्धि के लिए प्यांट, खेलकूद और पुल निर्माण कार्य के लिए हिमाचल सरकार के विभिन्न भागों और मंत्रियों के साथ मीटिंग करके स्वकृति प्राप्त करते थे। वह जून 2016 में बाबा मखनशाह लुबाणा भवन चंडीगढ़ (रजि.) में संत बाबा प्रेम सिंह की पुन्य बरसी पर पूरे गांव के अंग्रिम व्यक्तियों के साथ पधारे और सब को संबोधन करते हुए अपनी शैली से मोहित किया और खुद भी गदगद हो उठे। वह गुरु लाधो रे दिवस जो कि 7 अक्टूबर 2016 को मनाया गया अपने गांव वाले साथियों के साथ आने के लिए तात्पर्य थे परंतु उनकी पहले ही दिनांक 20-09-2016 को अचानक मृत्यु हो गई। फिर भी उनके मार्ग दर्शन हेतु बाकी गांव निवासियों ने गुरु लाधो रे दिवस में हाजरी भरी। वह बहुत ही सुदृढ़, निपुण, शिक्षक, अच्छी और ऊंची सोच के व्यक्ति थे। वह अपने पीछे पत्नी, चार बेटियां छोड़ गए हैं। तीन बेटियां शादीशुदा हैं और खुशी से रह रही हैं। एक बेटी फोर्टीज में नौकरी कर रही है। बाबा मखन शाह लुबाणा फाउंडेशन प्रार्थना करती है कि परमात्मा उनकी आत्मा को अपने चरणों में निवास बखशे और पीछे परिवार जनों को इस दूखित पीड़ा को सहने की शक्ति प्रदान करे।

गुरचरण सिंह

प्रधान

बाबा मखन शाह लुबाणा फाउंडेशन

ਦਸਵੰਧ ਸੰਸਥਾ

ਅਰਜੁਨ ਸਿੰਘ

ਆਚਾਰ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਮਨੁੱਖੀ ਰਹਿਤ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੇ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਵਿਭਿੰਨ ਧਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਪਰ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਕੀ ਕੁਝ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਕੁਝ ਤਿਆਗਣ ਯੋਗ। ਜੇ ਕੁਝ ਮਨੁੱਖਾਂ ਲਈ ਕਰਨ ਯੋਗ ਅਤੇ ਮਾਨਵ ਸਮਾਜ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇ ਆਤਮ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ ਉਹੀ ਨੈਤਿਕ ਚੰਗਿਆਈ ਹੈ। ਨੈਤਿਕ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਚ ਨਾਮ, ਦਾਨ, ਪ੍ਰੇਮ, ਸੰਜਮ, ਨਿਮਰਤਾ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਚ ਭਾਈਚਾਰਾ, ਪਰਉਪਕਾਰ, ਦਾਨ, ਦਸਵੰਧ, ਸੇਵਾ ਭਾਵ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਸੇ ਹੀ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਿਰਤ ਕਰਨ, ਵੰਡ ਛਕਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਗੁਰੂ ਨਮਿਤ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਲੁੱਟਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਨਖਿੱਧ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ, ਸੁੱਚੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ-

ਖੇਤੀ ਵਣਜ ਵ ਸਿਲਪ ਬਣਾਵੈ। ਔਰ ਟਹਿਲ ਜੋ ਮਨ ਮਹਿ ਭਾਵੈ।

ਦਿੜ੍ਹ ਹੈ ਸੋਈ ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ। ਚੋਰੀ ਡਾਕੇ ਕਬਹੂੰ ਨਾ ਜਾਵੈ।

ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਚਉਪਾ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ, ਹੋਦੋਂ ਬਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਾਨ ਨਾ ਖਾਏ।

ਕੁਝ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਵਾਏ।

ਅਰਥ ਅਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ : ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸਵੰਧ ਦੇ ਅਖੱਰੀ ਅਰਥ ਦਸਮਾਂਸ਼, ਦਸਵਾਂ ਭਾਗ ਅਤੇ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਅਨੁਸਾਰ:- ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਦਸਵੰਧ ਦਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਰੂਪ ਹੈ, ਧਰਮ ਦੀ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਪੰਥਕ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਕੱਢਣਾ।

ਗੁਰੂ ਕੋ ਸੁਤ ਦਸੋਧੀਆ ਕੀਨ, ਪੁਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਸੋਧੀਆ ਕੀਤਾ।

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਦਸਵੰਧ ਦਾ ਮਿਲਦਾ-ਜੁਲਦਾ ਸਰੂਪ : ਭਾਵੇਂ ਦਸਵੰਧ ਦਾ ਅਖੱਰੀ ਅਰਥ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ-ਜੁਲਦਾ ਸਰੂਪ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ, ਇਸਲਾਮ, ਜੈਨ, ਅਤੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਆਦਿ।

ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਇਬਾਦਤਾਂ (ਇਮਾਨ, ਨਮਾਜ, ਰੋਜ਼ਾ,

ਜਾਕਾਤ, ਹੱਜ) ਵਿਚੋਂ 'ਜਕਾਤ' ਇਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਸੰਬੰਧ ਦਾਨ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਧਰਮ ਵਿਚ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਦੌਲਤ ਵਿਚੋਂ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਢਾਈ (2.5) ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਭਾਗ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਚਾਲੀਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਦੇਣਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਾਇਆ ਦਾ ਹੱਕ ਸਿਰਫ 'ਬ੍ਰਾਹਮਣ' ਦਾ ਹੈ, ਗਰੀਬ ਦੀਨ-ਦੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਦਾਨ 'ਦੀਨ ਰਕਸ਼ਨ ਦਾਨ' ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ, ਦਾਨ ਸਾਗਰ, ਵਿਸ਼ਣੁਧਰ-ਮੰਤਰ-ਪੁਰਾਣ 31/317 ਵਿਚ ਦਾਨ ਦੇਣ ਸੰਬੰਧੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਫਿਲਾਸਫੀ ਵਿਚ ਦਰਜ 'ਨੌ ਸੱਚਾਈਆਂ' ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੱਚਾਈ 'ਪੁੰਨ' ਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪੁੰਨ ਦੇ ਨੌ ਸਾਧਨ ਇਸ ਧਰਮ ਵਿਚ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭੁਖੇ ਨੂੰ ਭੋਜਨ, ਪਿਆਸੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ, ਨੰਗੇ ਨੂੰ ਕਪੜੇ, ਜਾਨਦਾਰ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਆਦਿ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਅਰੰਭਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ : ਦਸਵੰਧ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ 'ਸੰਸਥਾਗਤ' ਰੂਪ ਕਿਸਨੇ ਦਿੱਤਾ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਮੱਤ-ਭੇਦ ਹਨ। ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਦਾ ਇਹ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਦਸਵੰਧ ਦੇਣ ਦੀ ਪੁਰਨ ਆਰੰਭਤਾ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪੰਗਤੀ 'ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ' ਵਿਚ 'ਕਿਛੁ' ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਮਿੱਥਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੁਆਰਾ 'ਮੰਜੀਆਂ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਮਸੰਦਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵੀ ਏਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮੰਜੀਦਾਰ ਜਾਂ ਮਸੰਦ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਧਰਮ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਲਕ ਵਿਚ ਪਾਉਣ।

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਜਨਤਕ ਇਮਾਰਤਾਂ, ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਮਸੰਦ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਗਿਰਾਵਟ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਹੇਰਾ-ਫੇਰੀ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮਸੰਦ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਦਸਵੰਧ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਆਪਣੀ ਦਿੱਤੀ ਰਕਮ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਵਹੀ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵਹੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਮਸੰਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਸਿੱਖ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਗਰਾਹੀ ਦੀ ਰਕਮ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੁਆਰਾ

‘ਮੰਜੀਆਂ’ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਜੀਆਂ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਦਸਵੰਧ ਵੀ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਥਾਪੇ ਗਏ ਮਸੰਦ, ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਮਾਇਆ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਿਆਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦਸਵੰਧ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦਸਵੰਧ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਸੰਦਾਂ ਵਿਚ ਗਿਰਾਵਟ ਆਉਣ ਨਾਲ ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਇਕ ਮੁਕੰਮਲ ਰਕਮ ਜਿਸਨੂੰ ਕਿ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੱਕੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੁਆਰਾ, ਇਕ ਨਵੀਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮਾਇਆ ਦਸਵੰਧ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਧੀਆ ਨਸਲ ਦੇ ਘੋੜੇ, ਸ਼ਸਤਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੰਗੀ ਸਮਾਨ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਦਸਮ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੱਕ ਇਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਦਸਮ ਪਾਤਿਸਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕੁੱਝ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਦਸਵੰਧ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲੰਗਰ, ਜੰਗੀ ਜਾਨਵਰ, ਕਵੀ, ਵਿਦਵਾਨ, ਆਦਿ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰੰਸੀ ਜਾਂ ਨੋਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਚਾਂਦੀ ਅਤੇ ਰੁਪਇਆਂ ਦਾ ਭਾਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸੋਨੇ ਦੇ ਤੋਲਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਆਰਥਿਕ ਪੱਖ : ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਦਸਵੰਧ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ, ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਅਰੰਭੇ ਹੋਏ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਦਸਵੰਧ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ, ਸਮਾਜ ਵਲੋਂ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕ, ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਵੀ ਹੋਰਨਾਂ ਵਾਂਗ ਉਪਜੀਵਕਾ ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਣ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਭੁਖਾ ਨੰਗਾ ਜਾਂ ਲੋੜਵੰਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹਰ ਇਕ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਮਾਈ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਵੰਡ ਕੇ ਖਾਏ ਅਤੇ ਲੋੜਵੰਦ ਜੋ ਕੱਪੜੇ ਤੋਂ ਗੀਨ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕਪੜੇ ਆਦਿ ਵੀ ਦੇਵੇ:

ਜੇ ਕੋਈ ਭੁਖਾ ਨੰਗਾ ਅਰ ਅਰਥੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ

ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਸਾਹਿਬ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਵੇ

ਸੋ ਵੰਡ ਖਾਏ ਵੰਡ ਪਹਿਨੇ ॥

ਦਸਮ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਨੇ ਦਸਵੰਧ ਕਢਣ ਲਈ ਹਰੇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਗੁਰੂ ਨਮਿਤ ਕਢੇ ਅਤੇ ਉਹ ਪੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਲਈ ਖਰਚੇ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਂ ਗੋਲਕ ਵਿਚ ਪਾਏ, ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ, “ਗਰੀਬ ਦਾ ਮੂੰਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਲਕ” ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਗਰੀਬ ਜਾਂ ਲੋੜਵੰਦ ਦੇ ਮੂੰਹ ਪਾਏ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੇ।

ਦਸਮ ਪਾਤਿਸਾਹ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ 52 ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਦਸਾਂ

ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਇਕ ਸਿੱਖ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਦਸਵੰਧ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਸੇ ਗਰੀਬ, ਲੋੜਵੰਦ ਜਾਂ ਧਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਦੇਵੇ:

ਦਸ ਨਖ ਕਰ ਜੋ ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ।

ਤਾ ਕਰ ਜੋ ਧਨ ਘਰ ਮੈ ਆਵੈ।

ਤਿਸ ਤੇ ਗੁਰ ਦੁਸੰਦ ਜੋ ਦੇਈ।

ਸਿੰਘ ਸੁਯਸ ਬਹੁਜਗ ਮਹਿ ਲੇਈ।

ਦਸਵੰਦ ਦੀ ਗਾਥਾ ਕੋਈ ਪੇਚੀਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਪੇਚੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇ। ਗਲ ਸਮਝਣ ਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ, ਇਕ ਮੱਧਵਰਗੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਮੰਨ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਦੀ ਐਕਟਿਵ ਸੇਵਾ ਤੀਹ (30) ਸਾਲ ਹੈ।

ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਦਸਵੰਧ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ, ਇਕ ਸਾਲ ਦਾ ਬਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ, ਤੀਹਾਂ ਵਰਿਆਂ ਦਾ 3 ਲੱਖ 60 ਹਜ਼ਾਰ, ਜੇ ਇਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਦਸਵੰਧ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋੜਵੰਦ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇਗੀ ਕਿ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਸੌ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸੌ ਬੰਦਿਆਂ ਤੱਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਔਖਾ ਸਮਾਂ ਟਾਲਿਆ।

ਦਸਵੰਧ ਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਸੀਹਤ : ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਨਸੀਹਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸਵੰਧ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਸੁਭ ਆਚਰਣ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ‘ਬਾਬਰ’ ਵਰਗੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਧਨ ਇਕ ਤਾਂ ਲੁਟਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ:

ਜੋ ਬਾਬਰ ਕੇ ਦਾਮ ਨਾ ਦੇ ਹੈ ॥

ਤਿਨ ਤੈ ਗਹਿ ਬਾਬਰ ਕ ਲੈ ਹੈ ॥

ਦੈ ਦੈ ਤਿਨ ਕੋ ਬਡੀ ਸਜਾਇ ॥

ਪੁਨ ਲੈਹੈ ਗਹਿ ਲੁਟ ਬਨਾਇ ॥

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਲੋਗ ਗੁਰੂ ਨਮਿਤ ਦਸਵੰਧ ਨਹੀ ਕਢਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸਾਹ ਭਾਵ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ:

ਦਸਵੰਧ ਗੁਰੂ ਨਾ ਦੇਵਈ, ਝੂਠ ਬੋਲ ਜੋ ਖਾਇ।

ਕਹੈ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਲਾਲ, ਜੀ ਤਿਸ ਕਾ ਕਿਛ ਨ ਬਿਸਾਹੁ।

ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੇ ਗਏ ਦਸਵੰਧ ਦਾ ਸਥਾਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਗੀਤ ਨੂੰ ਕੰਨੀ ਸੁਣਨ ਮਗਰੋਂ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਝੁਣਕਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਸਵਾਦੀ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਅਹਾਰ ਮਗਰੋਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਨਜ਼ਾਰੇ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਦੇ ਕਰਤੇ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਨਿਮਰ ਨਮਸਕਾਰ। ਦਸਵੰਧ ਦੈਵੀ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਇਕ ਗੁਣ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜਨ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਆਜ਼ਾਦ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਯੋਧਾ : ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ

ਡਾ. ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਸਰਹਿੰਦੀ

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਕਮਾਨ ਹੇਠ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਿੱਖ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਜਿੱਤ ਹੋਣ ਦੇ ਘੁਮੰਡ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ - ਗਜ਼ਨਵੀ, ਤੈਮੂਰ ਤੇ ਬਾਬਰ ਦੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਆਨ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਸਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰੰਗ-ਮੰਚ 'ਤੇ ਅਚਾਨਕ ਇਕ

ਜਾਂਬਾਜ਼ ਯੋਧੇ ਤੇ ਜੇਤੂ ਜਰਨੈਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਡਾ. ਹਰੀ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਕੰਦਰ, ਨੈਪੋਲੀਅਨ, ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ ਤੇ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਯੋਧਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਲਮੋ-ਜਬਰ ਨਾਲ ਨੱਕੋ-ਨੱਕ ਭਰੀ ਸਲਤਨਤ ਨੂੰ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਲਾਸਾਨੀ ਯੋਧੇ ਦਾ ਜਨਮ 16 ਅਕਤੂਬਰ 1670 ਈ. ਨੂੰ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਠਾਛ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਰਾਜੌਰੀ ਵਿਖੇ ਰਾਮਦੇਵ (ਰਾਜਪੂਤ) ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਬਚਪਨ ਦਾ ਨਾਂ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਸੀ। ਗਰਭਵਤੀ ਹਿਰਨੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਬਹੁ-ਚਰਚਿਤ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਸਿਵਾ, ਉਸ ਦੇ ਬਚਪਨ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਖਾਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ, ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ - “ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬ ਘਰਾਣਿਆਂ 'ਚ ਜਨਮ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨੀਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦਾ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ।”

ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਪੈਰ ਧਰਦਿਆਂ ਹੀ, ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਘਰ-ਬਾਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਬੈਰਾਗੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਨੇ ਨਾਂਦੇੜ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਗੋਦਾਵਰੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ, ਇਕ ਸ਼ਾਂਤ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੀ 3 ਸਤੰਬਰ, 1708 ਈ. ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ। ਇਹ ਕ੍ਰਿਸਮਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਜਦੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਉਤਰੀ 'ਸ' ਸਾਰ-ਤਿਆਗੀਕ ਟੜਵੈ ਸ਼ਨੋਸ ਾਧ, f ਏਕਸ ਰੁਬੀਰ ਸਿਪਾਹੀ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਖ਼ੈਰ!

ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਬੈਰਾਗੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕਾ ਕੇ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦਾ

ਨਾਂ ਅਤੇ 'ਬਹਾਦਰ' ਦਾ ਖ਼ਿਤਾਬ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ। ਫਿਰ ਕੁਝ ਅਰਸੇ ਬਾਅਦ (ਅਕਤੂਬਰ, 1708 ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ) ਉਸ ਨੂੰ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਥਾਪ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਭੇਜਿਆ। ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਵਜੋਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਅਤੇ 20 ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਭੇਜੇ। ਪੰਜ ਤੀਰ ਅਤੇ ਇਕ ਨਗਾਰਾ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ। ਖ਼ੈਰ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਸਿਰਨਾਵੇਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਆਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗ਼ੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਕਮਾਨ ਹੇਠ ਕੇਵਲ

25 ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਮੁਗਲ ਹਕੂਮਤ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਭੇਜਣਾ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਇਕ ਬੇਮਿਸਾਲ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੋਗੇ ਕਿ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮੁਗਲ ਹਕੂਮਤ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਨਾਂਦੇੜ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚਣ ਤੱਕ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਰੋਹਤਕ-ਸੋਨੀਪਤ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਵਹੀਰ ਸਹੇਰੀ-ਖੰਡਾ ਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਜੁੜੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਜੂਹ ਵਿਚ ਰੁਕੀ, ਤਾਂਕਿ ਅਗਲੀ ਰਣਨੀਤੀ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਭੇਜੇ। ਸੰਦੇਸ਼ ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ, ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ ਦੇ ਲਿਤਾੜੇ ਹੋਏ ਹਲ-ਵਾਹਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਸਿੰਘਾਂ ਕੋਲ ਕੇਵਲ ਲੰਬੇ ਨੇਜ਼ੇ, ਤੀਰ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਹੀ ਸਨ, ... ਪਰ ਸਿਦਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਂਝ, ਕੁਝ ਲੁਟੇਰੇ ਤੇ ਚੋਰ-ਡਾਕੂ ਵੀ ਨਾਲ ਆ ਰਲੇ ਸਨ।

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸੋਨੀਪਤ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੈਨਿਕ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗਣੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁਗਲ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੇ ਨੱਕ ਹੇਠ ਪਲੇਠੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਲਗਦੇ ਹੱਥ ਹੀ, ਕੈਥਲ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਸਿਦਕ, ਜੋਸ਼, ਹੌਸਲਾ ਤੇ ਗਤੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸੀ। ਉਹ ਦਰਿਆ ਵਾਂਗੂੰ ਜਿੱਧਰ ਵੀ ਹੋ ਤੁਰਿਆ ਰਸਤਾ ਬਣਦਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਣਾ, ਘੁੜਾਮ, ਠਸਕਾ, ਸ਼ਾਹਬਾਦ, ਮੁਸਤਫ਼ਾਬਾਦ, ਕਪੂਰੀ, ਸਢੌਰਾ ਤੇ ਛੱਤ-ਬਨੂੜ ਵਰਗੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਗੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਾਕਾ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਸੂਬੇਦਾਰ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿੰਘ ਲੋਹੇ ਦਾ ਸੁਹਾਗਾ ਬਣ ਕੇ ਟੱਕਰੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੋਇੰ 'ਚ ਰਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ-12 ਮਈ, 1710 ਨੂੰ ਚੱਪੜਚੜੀ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਹੋਈ ਖ਼ੂਨ-ਡੋਲਵੀਂ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ 14 ਮਈ, 1710 ਨੂੰ ਸਿੱਖ, ਜੇਤੂਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ

ਸਰਹਿੰਦ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਜਰਨੈਲ, ਭਾਈ ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਰਹਿੰਦ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਤ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪਏ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਜੂਲੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਲੋਂ ਲਾਹੁਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ। ਗੱਲ ਕੀ, ਸਰਹਿੰਦ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਜਿੱਤ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ।

ਇਸੇ ਚੜ੍ਹਤ ਦੌਰਾਨ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਸਿੱਕਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਸਢੌਰਾ ਤੇ ਨਾਹਨ ਵਿਚਕਾਰ ਲੋਹਗੜ੍ਹ (ਮੁਖਲਿਸਗੜ੍ਹ) ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਇਆ।

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਅਖੌਤੀ ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਗਰੀਬ-ਗੁਰਬਿਆਂ ਤੇ ਨਿਮਾਣਿਆਂ-ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਉਚ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰਕੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਚੌਧਰੀ ਵੀ ਸਿਜਦਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ ਐਲਾਨਨਾਮੇ:

“ਇਨ ਗਰੀਬ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਦੇਉ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ।

ਯਾਦ ਕਰੋ ਯੋਹ ਹਮਾਰੀ ਗੁਰਿਆਈ।”

ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਇਆ।

ਜਿੱਤਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਿੱਖ ਲਾਹੌਰ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨੇ ਉਹ ਵਕਤ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੁਗ਼ਲ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਛਾਤੀ ਉਤੇ ਜਮਨਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਤਲੁਜ ਤੱਕ ਦੇ ਇਲਾਕੇ 'ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਾਲੇ ਬਣਾਇਆ।

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਅਤੇ ਹਰ ਮੈਦਾਨ ਫ਼ਤਹਿ ਤੋਂ ਭੈਅ-ਭੀਤ ਹੋ ਕੇ ਮੁਗ਼ਲ ਸਮਰਾਟ, ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਖੁਦ ਵੱਡੀ ਫ਼ੌਜ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਕੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵੱਲ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੈਡ-ਕਵਾਰਟਰ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਇਥੇ ਹੀ 19 ਫਰਵਰੀ, 1712 ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ, ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਮੁੜ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ।... ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਨੇ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਸਾਥ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਗੁਰਦਾਸ ਨੰਗਲ ਦੀ ਕੱਚੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਮੁਗ਼ਲ ਫੌਜ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਘੇਰਾ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਬਾਬਾ ਬਿਨੋਦ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਅਤਿ ਨਾਜ਼ੁਕ ਦੌਰ ਵਿਚ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਗੜ੍ਹੀ 'ਚੋਂ ਬਚ ਨਿਕਲੇ।

ਅੰਤ, 7 ਦਸੰਬਰ, 1715 ਨੂੰ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਗੜ੍ਹੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਲਗਪਗ 800 ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਹੌਰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੁਝ ਅਰਸੇ ਬਾਅਦ ਜਲੂਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਜਲੂਸ, 27 ਫਰਵਰੀ, 1716 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜੁਦਾ ਕੈਦ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

5 ਮਾਰਚ, 1716 ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੈਦੀਆਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਹਰ ਰੋਜ਼ 100 ਸਿੱਖ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਤਲਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਚੁੱਪ ਵਰਤੀ ਰਹੀ। ਨੋਟ ਕਰੋ। ਕਿਸੇ ਇਕ ਕੈਦੀ ਨੇ ਵੀ ਈਨ

ਮੰਨ ਕੇ ਜਾਨ ਦੀ ਬੈਰ ਨਹੀਂ ਮੰਗੀ।

9 ਜੂਨ, 1716 ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਜਲੂਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਕੁਤਬ-ਮੀਨਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਖੁਆਜਾ ਕੁਤਬਦੀਨ ਬਖਤਿਆਰ ਕਾਕੀ ਦੇ ਰੋਜ਼ੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਪਰੰਤ, ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਅਜੈ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਧੜਕਦਾ ਹੋਇਆ ਦਿਲ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਤੁੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਜੋ ਕੁਝ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਵਾਪਰਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਦੀ ਬੰਦਿਸ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸਹਿ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਖਦੇ ਹੋਏ ਲਾਲ ਗਰਮ ਜੰਬੂਰਾਂ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਮਾਸ ਨੱਚਿਆ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਹੱਥ-ਪੈਰ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅੰਤ ਸਿਰ ਕਲਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਇਕ ਰੌਸ਼ਨ ਸਿਤਾਰਾ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਪਰ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਰੋਸਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ? ਕਿ ਤਿੰਨ ਸਦੀਆਂ ਲੰਘ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਉਹ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਸੁਣੀਆਂ-ਸੁਣਾਈਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਰੋਸਿਆਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕਾਲੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸ਼ਮੂ 'ਤੇ ਬਲਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਪ੍ਰਵਾਨੇ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ।... ਪਾਸ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਸੁਣੋ: ਅਖੋ- “ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਹੀਦ, ਤੁਹਾਥੋਂ ਕੋਈ ਆਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।” ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਕੇ ਵੇਖੋ! ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਹਰ ਦੌਰ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਕੀਮਤੀ ਸਰਮਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਕਰ ਲਵੇ?... ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਲੇਖਕ ਖੂਬ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸਿੱਖ ਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਇਕ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰਾ ਕੋਨਾ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ-ਮੁਰੀਦਾਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿਚ, ਕਿਸੇ ਉਰਦੂ ਸ਼ਾਇਰ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਤੁਹਾਥੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਵਾਂਗਾ :

ਮੈਂ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਹੈ ਬੜੇ ਨਾਜ਼ ਕੇ ਸਾਥ,

ਤੁਮ ਭੀ ਆਵਾਜ਼ ਮਿਲਾ ਦੋ ਮੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੇ ਸਾਥ।

ਖਾਨਦਾਨੀ ਇੱਜ਼ਤ ਲਈ ਧੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲ

ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ (ਡਾ.)

ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪਿੰਕੀ ਨੂੰ ਭਿਣਕ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਦਾ ਆਖਰੀ ਸਫ਼ਰ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸੇ ਲਈ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਬੂਬ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਘੱਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਕੋਈ ਸੁੱਖ-ਸਾਂਦ ਨਾ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਉਹ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਿੰਕੀ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ-ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਢੋਂਗ ਰਚ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਵਤਨੀ ਫੇਰਾ ਤਾਂ ਪਾਇਆ ਪਰ ਧੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਵਲੈਤੀ ਆਸ਼ਕ ਤੋਂ ਮਾਪੇ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਧੀ ਆਪਣੇ ਕਦਮ ਪਿਛਾਂਹ ਮੋੜਣ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਤੀਜਾ ਧੀ ਦੇ ਕਤਲ 'ਚ ਨਿਕਲਿਆ - ਜਵਾਨ ਜਹਾਨ ਧੀ ਨੂੰ ਗਲ ਘੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿਚ ਅਚਨਚੇਤੀ 'ਦਿਲ ਦੇ ਦੌਰੇ' ਦੀ ਗੱਲ ਧੁਮਾ ਕੇ ਝੱਟਪਟ ਸਸਕਾਰ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਗੱਲ ਨਸ਼ਰ ਨਾ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੰਨੋਂ ਕੰਨ ਖ਼ਬਰ ਨਾ ਪੁੱਜਦੀ ਕਿ ਕੋਈ ਅਣਹੋਣੀ ਵਰਤ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਾਡੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਚ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਬਾਹਰਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਉਧਰਲੇ ਸਖ਼ਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਭਾਰਤੀ (ਪੰਜਾਬ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ) ਆ ਕੇ ਧੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਝਿਜਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਗਰਭ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਗਰਭ ਤੋਂ ਬਾਹਰ। ਬਾਹਰਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅੰਦਰਲੇ ਵੀ ਅੱਜ ਅਨੇਕਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਜੰਮੀਆਂ-ਜਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੁਲੀਆਂ-ਗਾਜਰਾਂ ਵਾਂਗ ਵੱਢ ਕੇ ਜ਼ਮਾਨੇ 'ਚ ਨਾਇਕ ਬਣ ਉਭਰਨ ਦੀ ਫ਼ਿਰਾਕ ਵਿਚ ਹਨ। ਕੇਹੀ ਸਾਡੁਸਤੀ ਆ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਅਗਵਾਈ, ਉਚੇਰੀ ਮਾਨਵੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਉਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਆਦਰਸ਼ ਅਤੇ ਮਾਣਮੱਤੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਭੰਗ ਦੇ ਭਾੜੇ ਰੋਲੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਹੁਦਰੇਪਨ, ਮਨਮਤਿ, ਬੈਰੀਰਤੀ ਅਤੇ ਬੇਆਬਰੂਪਨ ਦਾ ਆਲਮ ਚੁਪਾਸੀਂ ਛਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜ਼ੀਮ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਖਿੱਤਾ ਅੱਜ ਮਹਾਂ ਬਦਨਾਮੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹੈ।

ਖਾਨਦਾਨੀ ਇੱਜ਼ਤ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਵੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸੰਗਤ ਦੀ ਖਾਨਦਾਨੀ ਇੱਜ਼ਤ ਸਮੂਹਿਕ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅੱਜ ਤੱਕ ਲੱਖਾਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪੰਚਮ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਤੱਕ ਹੀ ਕੇਡਾ ਵੱਡਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਇਆ। ਇਸੇ ਖਾਨਦਾਨੀ ਆਬਰੂ ਨੂੰ ਬਚਾਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਜੀ ਨੇ, ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਨੇ, ਬੀਬੀ ਅਨੂਪ ਕੌਰ ਨੇ ਅਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਹੋਰਨਾਂ ਸਿੰਘਾਂ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੇ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰਾਂ-ਕੁਣਬਿਆਂ ਨੂੰ ਨਮੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਤਾਂ ਸੌ ਸੌ ਤਰਕੀਬਾਂ ਜੁਟਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰੰਤੂ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਪੁਰਖਿਆਂ, ਵੱਡੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਲੋਂ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਗ਼ੈਰਤ, ਅਣਖ, ਸਵੈਮਾਣ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ?

ਖਾਨਦਾਨੀ ਇੱਜ਼ਤ, ਅਣਖ, ਆਬਰੂ, ਆਨ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਧੀਆਂ, ਭੈਣਾਂ, ਬੀਵੀਆਂ, ਪ੍ਰੇਮਿਕਾਵਾਂ ਤੇ ਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾ ਦੇਣ ਦੀਆਂ

ਘਟਨਾਵਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਅੱਜ ਅਜੋਕੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਜਿਹੇ ਨਖਿੱਧ ਕਾਰੇ ਤੇ ਵਰਤਾਰੇ ਇਥੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਏ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਉਦੋਂ ਸੰਦਰਭ ਹੋਰ ਸਨ, ਕਾਰਨ ਅਲੱਗ ਸਨ, ਪ੍ਰਸੰਗ ਵੱਖਰੇ ਸਨ ਪਰੰਤੂ ਅੱਜ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਤ ਦਾ ਦੌਰ ਹੈ, ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ। ਤਰੱਕੀ ਦੀਆਂ ਕਨਸੋਆਂ ਹਨ। ਉਨਤੀ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਸ਼ਰੇਆਮ ਕਤਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ - ਕਿਤੇ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਤੇ ਕਿਤੇ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਬਾਹਰ। ਕੀ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦਾ ਜਾਵੇਗਾ? ਕੀ ਇਹ ਅਣਕਿਆਸੇ ਕਾਂਡ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਦਾ ਇਵੇਂ ਹੀ ਸਬੰਧ ਬਣਦੇ ਰਹਿਣਗੇ? ਆਓ! ਜ਼ਰਾ ਸੰਜੀਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਚ-ਵਿਚਾਲੇ ਦਾ ਰਾਹ ਤਲਾਸ਼ੀਏ।

ਕਦੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਜਿਉਣ-ਥੀਣ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬ ਅੱਜ ਅਤੀਤ ਦੀ ਗਾਥਾ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਉਚੇ ਸੁੱਚੇ ਮਾਨਵੀ-ਮੁੱਲਾਂ, ਸਚਿਆਰ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿਣੀ-ਬਹਿਣੀ ਦੀ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਧਾਂਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੇ ਮੁਤਲਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਜਨ-ਜਨ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਦੇ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਸਾਡੇ ਪਰਮ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੇ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਸਾਵੀਂ, ਸੁਲਝੀ ਤੇ ਸੁਖਾਵੀਂ ਜੀਵਨ-ਜਾਂਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਈ ਕਿ ਇਥੋਂ ਦਾ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ, ਨਰ-ਮਾਦਾ, ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਨਿਗਾਹ ਵਿਚ ਸਰਸਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਹਾਦਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਗਜ਼ਨੀ ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਟਕੇ-ਟਕੇ ਵਿਕਦੀਆਂ ਬੇਗਾਨੀਆਂ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਅਕਹਿ ਤੇ ਅਸਹਿ ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰੇ ਪਰ ਅੱਜ ਉਸੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਧੀਆਂ ਤੇ ਭੈਣਾਂ ਲਈ ਸਾਹ ਲੈਣਾ ਦੁੱਭਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੱਲੀ ਹੀ ਕੁਝ ਗਲਤ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਅਨਰਥ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਆਖ਼ਰ ਇਸ ਭਾਗਾਂ ਭਰੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਕਿਹਦੀ ਨਜ਼ਰ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਇਸਦੇ ਰਸਕਯੋਗ ਮੁੱਲ ਕਿਉਂਕਿ ਪਲੀਤ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ?

ਚਿਰ ਪਹਿਲੋਂ, ਤਾਲਿਬਾਨੀ ਕੱਟੜਵਾਦ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪਿਆਰ-ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਬੇਰਹਿਮ ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹਿਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਜਾਂ ਸਿਰ ਕਲਮ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਨਾ ਕੇਵਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਬਲਕਿ ਹੁਣ ਕਈ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇੱਜ਼ਤ-ਅਣਖ ਖ਼ਾਤਿਰ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ, ਯੂ.ਪੀ. ਤੇ ਬਿਹਾਰ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਵੀ ਕਰੂਪ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਰੁਕ, ਬੇਟੋਕ, ਬੇਖੌਫ਼ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਂਗ ਬੇਗਾਨੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ਬੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਠੀਕ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਤਲਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਆਬਾਦੀ ਫੰਡ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਨਦਾਨੀ ਆਬਰੂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਟੱਪ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕੱਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਧੀਆਂ ਕਤਲਾਈਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਤਿੰਨ ਦਰਜਨ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤਰਨਤਾਰਨ ਦੀ ਹੈ।

ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਅਣਗਿਣਤ ਮਾਮਲੇ ਅਣਡਿੱਠ ਹੀ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਵਿਚ ਚੁੱਪ ਵੀ ਸਾਧ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕੋ ਪਿੰਡ ਦੇ ਜੰਮਿਆਂ ਜਾਂ ਇਕੋ ਗੋਤਰ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆਂ ਲਈ ਵਿਆਹੋ-ਵਰ੍ਹੇ ਤੇ ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭੈਣ ਭਰਾ ਬਣ ਕੇ ਵਿਚਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਸਰਾਸ਼ਰ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਵਤੀਰਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਉਮਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਖ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ੁੱਭ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਚਰਿਤ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਉਮਰੇ ਮਾਪੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਪਰਿਵਾਰਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਤੋਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਮਾਰ ਤੇ ਕੁਝ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਦਾ ਮੋਹ ਦੋ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਕੰਧ ਉਸਾਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪੀੜ੍ਹੀ-ਪਾੜਾ ਵਧਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਸਹਿਜ, ਸੰਜਮ, ਸਦਾਚਾਰ, ਸਾਦਗੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਸੋਝੀ, ਨੈਤਿਕਤਾ, ਜ਼ਾਬਤਾ, ਰੱਬੀ-ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਸ਼ਾਲੀਨਤਾ ਜਿਹੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਕੋਲ ਫੁਰਸਤ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਰੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਤੀਜਾ ਡਾਹੜਾ, ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ, ਅਫ਼ਸੋਸਨਾਕ, ਦੁੱਖਦਾਇਕ ਅਤੇ ਮਾਰੂ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਜਦੋਂ ਵਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਚੜ੍ਹਾਏ ਚੰਦ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਬੜੀ ਦੇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਮੀਥ ਡੱਖ ਡੱਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੱਭਰੂ ਤੇ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਕਸੇ ਤਲਿੱਸਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਤਿਲਕਣਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਖੁੱਭ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਗਰਭਵਤੀ ਹੋਈਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਘਰੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਦੇ ਦੁਰਾਡਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਕੋਲ ਚਲੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਖੇਹ-ਖਰਾਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਨਾਰੀ ਨਿਕੇਤਨਾਂ ਵਿਚ ਰੁਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਆਤਮਘਾਤ ਦਾ ਰਾਹ ਚੁਣਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਦੇ ਨੱਕ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਪਾਰ ਬੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੁਣਬੇ ਦੀ ਆਨ ਸ਼ਾਨ, ਗ਼ੈਰਤ ਤੇ ਆਬਰੂ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਖੂਨ ਕਰਨ ਦੀ ਵਥਾ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਿੱਤ ਦਿਹਾੜੇ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਂਡਾਂ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਦੀ ਕਨਸੋਅ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਵਾਂ, ਦਾਦੀਆਂ, ਬਾਪ, ਵੀਰ ਜਾਂ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਧੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪੂੰ ਸਹੇੜੇ ਖਸਮਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾ ਕੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਥਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਖੁਦ ਜਾ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹੈਰਾਨੀ ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੀਤੀ ਦਾ ਭੋਰਾ ਪਛਤਾਵਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਉਹ ਛਾਤੀ ਚੌੜੀ ਕਰਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੁਰਾਈ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਤਰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਇਸੇ ਸੋਚ ਤੋਂ ਚਿੰਤਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਾਰੇ ਇੱਧਰਲੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲੇ ਤੇ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜ ਕੇ ਫੌਰੀ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਲਈ

ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ, ਉਦਾਰੀਕਰਨ, ਮੰਡੀਕਰਨ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਰੁਝਾਨਾਂ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਪੱਛਮ ਦੀ ਅੰਧਾਧੁੰਦ ਨਕਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਸੇ ਲੈਗਿੰਕ ਤੇ ਕਾਮੁਕ ਖੁੱਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋਚਾ, ਨੰਗੀਆਂ ਲੁੱਚੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰੇਆਮ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ, ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਲੱਚਰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ, ਮਾਡਲਿੰਗ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਖਾਈ ਤੇ ਵਰਤਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਕਾਮੁਕਤਾ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਰਾਹੀਂ ਉਤੇਜਕਤਾ-ਉਪਜਾਊ ਮੰਦ-ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼, ਸਾਬੁਣ ਸੋਢਿਆਂ ਦੀ ਵੇਚ-ਵੱਟ ਲਈ ਹੋ ਰਹੀ ਅਤਿ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ, ਮੋਬਾਇਲਾਂ ਦੀ ਕੁਵਰਤੋਂ, ਟੀ.ਵੀ. ਸੀਰੀਅਲਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆਰ-ਵਿਆਹਾਂ ਨੂੰ ਧੜਾਧੜ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਨੌਜਵਾਨੀ ਗਲਤ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਭੈੜੇ ਇਰਾਦਿਆਂ 'ਤੇ ਉਤਾਰੂ ਹੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜਿਸਮਾਨੀ ਖਿੱਚ ਹੀ ਸੱਭੇ ਕੁਝ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹੈ। ਖੱਟਣ ਕਮਾਉਣ ਜਾਂ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਾਲਗਾਂ/ਨਾਬਾਲਗ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾ ਕੇ ਜਣਦਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਆਰ ਕਰਨਾ ਅੱਜ ਦਾ ਕਰੂਰ ਸੱਚ ਹੈ। ਅੰਬਰੀ ਉਡ ਰਹੀ ਹੈ ਅਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਖੇਹ, ਲੱਚਰਤਾ ਦੀ ਸਵਾਹ, ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਦਾ ਧੁੰਮਾਂ, ਆਪਹੁਦਰੇਪਨ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਤੇ ਖੱਜਲ ਖੁਆਰੀ ਦੀ ਪੁੱਦਲ।

ਭਲੇ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ, ਸਾਂਝੇ ਟੱਬਰਾਂ ਵਿਚ, ਵੱਡੇ-ਵਡੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਰ ਚੰਗੀ ਮਾੜੀ ਹਰਕਤ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਸੁਚੱਜਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਤੱਕ ਪੁੱਜਣ ਤੱਕ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਠਰੰਮਾ, ਸਹਿਜਤਾ ਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਹਰ ਪਾਸੇ ਵਾਪਰ ਰਹੀ ਘਟਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਮੁਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ, ਗੁਆਉਣ ਤੇ ਉਕਸਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਲਤੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨ ਤੋਂ ਮਾਰ ਕੇ ਦੇਣੀ ਵੀ ਅਨੁਚਿਤ ਹੈ। ਮੌਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਾਨਦਾਨੀ ਰਵਾਇਤਾਂ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ, ਉਚੀਆਂ-ਸੁੱਚੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਰਹੁ ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦਾਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੱਧਰਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਣਖੱਕ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਮਾਪੇ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਪਰੰਤੂ ਜੋ ਇਹ ਜ਼ਹਿਰ ਚਖ ਹੀ ਲੈਣ, ਉਸਨੂੰ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲ ਤੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦੇਣ। ਬਿਹਤਰ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ ਉਮਰੇ ਮਾਰ ਮੁਕਾਉਣਾ ਇਸ ਮਰਜ਼ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੈ। ਬਾਅਦ 'ਚ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਨੌਬਤ ਨਾ ਆਵੇ।

ਸੋ, ਆਓ! ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਆਚਰਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਤੇ ਰੱਬੀ ਜਿਉਂਦੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ।

ਆਓ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗੀਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰੀਏ

ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਪਿੰਡ ਵਲਗੂਲਗਾ

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੌਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਜਿਥੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਹੀ ਨਵਾਂ ਪੰਜਾਬ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਾਵਤ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ ਪੈਂਦੇ ਮਹਾਂਦੀਪ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਸੱਚ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਉਂਜ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਸਿਡਨੀ, ਮੈਲਬੋਰਨ, ਬ੍ਰਿਸਬੇਨ, ਐਡੀਲੈਡ, ਕੈਨਬਰਾ, ਪਰਥ ਆਦਿ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਮੀਲ ਦੂਰ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਵਲਗੂਲਗਾ ਹੈ। ਵਲਗੂਲਗਾ ਦਾ ਜੀਵਨ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਬੋਲੀ, ਪਹਿਰਾਵਾ ਆਦਿ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਕਸਤ ਮੁਲਕ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹੀ ਖੇਤਰੀ ਤੇ ਕੌਮੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਵਸੋਂ ਪੂਰਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਪੱਛਮੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਖਾਸਕਰ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਗਠਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਸਾ ਲੈਣਾ ਕਿਸੇ ਅਜੂਬੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਰਪੰਚ ਬਣਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵਲਗੂਲਗਾ ਵਿਚ ਵੋਟ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਰੁਤਬਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਅਰਕਨ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਲੋਰਡ ਮੇਅਰ ਕੌਂਸ ਹਾਰਬਰ ਵਜੋਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ, ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਲਗੂਲਗੇ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਵਲਗੂਲਗਾ ਟਾਊਨ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਵਸੋਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਨਿਊ ਸਾਊਥ ਵੇਲਜ਼ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਟਾਊਨ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰ ਸਿਡਨੀ ਤੋਂ ਕੁਇਨਜ਼ਲੈਂਡ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਗੋਲਡ ਕੋਸਟ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਜਰਨੈਲੀ ਸੜਕ ਪੈਸੀਵਿਕ ਹਾਈਵੇਜ਼ ਉਪਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਵਲਗੂਲਗਾ ਸਿਡਨੀ ਤੋਂ ਕਰੀਬ 560 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਸਿਡਨੀ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸੈਲਾਨੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਵਾਲੀ ਕੌਂਸ ਹਾਰਬਰ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੌਂਸ ਹਾਰਬਰ ਤੋਂ ਸਿਰਫ 26 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਅੱਗੇ ਵਲਗੂਲਗਾ ਟਾਊਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਵਧੇਰੇ ਸੈਲਾਨੀ ਕੌਂਸ ਹਾਰਬਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦਿਨ ਠਹਿਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਇਨਜ਼ਲੈਂਡ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਗੋਲਡ ਕੋਸਟ ਵੱਲ ਰਵਾਨਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹਾਈਵੇਅ ਉੱਪਰ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਇਹ ਟਾਊਨ ਵਸਦਾ ਹੈ।

ਵਲਗੂਲਗਾ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧੀ ਆਬਾਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਇਥੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਸਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਉਪਜਾਊ ਭੂਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਬੇ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਪਜਾਊ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਲੱਭ ਪਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅੱਖ ਝਪਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਡੇਰਾ ਉਥੇ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਵਲਗੂਲਗਾ ਦਾ ਪੌਣ ਪਾਣੀ ਤੇ ਧਰਤੀ ਕੇਲੇ ਦੀ ਫਸਲ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੇਲੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਸੰਨ 1900 ਦੇ

ਕਰੀਬ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਭਾਰਤ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਸੀ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਸੰਨ 1930 ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਜੋਂ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਪ੍ਰਾਂਤ ਕੁਈਨਜ਼ਲੈਂਡ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ। ਇਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਂਸ ਹਾਰਬਰ, ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕੇਲੇ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਖੇਤ ਸਨ, ਵਿਚ ਕੰਮ 'ਤੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੇਰਵਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਦਰਜਨ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਕੇਲੇ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਸਦਕਾ ਕੌਂਸ ਹਾਰਬਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਵੱਲ ਵਧਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਕੌਂਸ ਹਾਰਬਰ ਦੇ ਨੇੜੇ 20 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਛੋਟਾ ਟਾਊਨ ਵਲਗੂਲਗਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੇਲੇ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਫਾਰਮਿੰਗ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਇਸ ਟਾਊਨ ਵਿਖੇ ਹੀ ਛੋਟੇ ਨਵੇਂ ਫਾਰਮਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਕੌਂਸ ਹਾਰਬਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਥੋਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਸਤੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਥੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਕੇਲੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਘਰੇਲੂ ਸਨਅਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਈ, ਬਰਤਾਨਵੀ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਲਿਆਂਦਾ। ਇਸੇ ਲੜੀ ਤਹਿਤ ਖੰਡ ਮਿੱਲਾਂ ਮਕਲੇਨ ਤੇ ਬਾਲਨਾ ਵਿਚ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਖੰਡ ਮਿੱਲਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਮੌਸਮੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਿਹਲੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲੋਂ ਵਲਗੂਲਗਾ ਦੇ ਕੇਲਾ ਫਾਰਮਾਂ ਵਿਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿਰਫ ਚਿੱਟੀ ਚਮੜੀ ਦੇ ਲੋਕ ਹੀ ਪਰਵਾਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਸਿਰਫ ਗੋਰਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਵਸਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਘਰੇਲੂ ਸਨਅਤਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤੇ ਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਿਰਫ ਏਸ਼ਿਆਈ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚੋਂ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1970 ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਵਾਈਟ ਪਾਲਿਸੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤੇ ਘਰੇਲੂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਕਾਰਨ ਤੋੜੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੂਰਪ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰਨਾਂ ਏਸ਼ਿਆਈ ਤੇ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਲਈ ਪਰਵਾਸ ਖੁਲ੍ਹਿਆ।

ਪਰ ਵਲਗੂਲਗਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਕੇਸਰੀ ਧਰਮ ਸੰਨ 1968 ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਕੇ ਝੁਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ 8 ਜਨ 1968 ਨੂੰ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਫਸਟ ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਲਗੂਲਗਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਬਣਾਇਆ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪਛਾਣ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਬੋਲੀ, ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਿਆਂ ਪੱਛਮੀ ਪਰਛਾਵੇਂ ਹੇਠ ਵਿਕਸਿਤ ਮੁਲਕ ਬਣ ਰਹੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ 'ਚ

ਆਪਣਾ ਮਾਣ ਮੱਤਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ। ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਲਗਨ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਹੱਡੀਂ ਰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਔਜ਼ਾਰ, ਟਰੈਕਟਰ, ਟਰਾਲੀ, ਹਲਾਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਮਾਂਦਰੂ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਹਾਰਤ ਸਦਕਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 20 ਤੋਂ 30 ਏਕੜ ਕੋਲੇ ਦੇ ਫਾਰਮ ਘੱਟ ਵਿਆਜ਼ ਦਰਾਂ ਤੇ 10 ਤੋਂ 15 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ 'ਚ ਖਰੀਦੇ। ਇਹਨਾਂ ਫਾਰਮਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਕਮਰਿਆਂ ਵਾਲਾ ਘਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਾਜੋ ਸਾਮਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਗੋਰਿਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਾਰਮ ਹਾਊਸਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਘਰ ਤੇ ਕੰਮ ਇਕੱਠੇ ਸਮਝ ਕੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ। ਕੋਲੇ ਦਾ ਧੰਧਾ ਜ਼ੋਰ ਫੜਨ ਲੱਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਲੇ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਕੇਵਲ ਕੁਈਨਜ਼ਲੈਂਡ ਸਟੇਟ ਹੀ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸੁਹਿਰਦ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਨਿਊ ਸਾਊਥ ਵੇਲਜ਼ ਸਟੇਟ ਵੀ ਕੋਲਾ ਫਾਰਮਿੰਗ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਉੱਪਰ ਆ ਗਈ। ਵਲਗੂਲਗਾ ਟਾਊਨ ਨੇੜੇ ਪੈਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪੈਸੇਫਿਕ ਤੱਟ ਕੋਲੇ ਦੀ ਫਸਲ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਥੋਂ ਦੇ ਕੋਲੇ ਦੀ ਦਿੱਖ ਸੋਹਣੀ ਤੇ ਸੁਆਦ ਚੰਗਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹਰ ਆਸਟਰੇਲੀਅਨ ਦੀ ਚਾਹਤ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਰੰਗ ਲਿਆਈ। ਵਲਗੂਲਗਾ ਨੇੜੇ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਟਾਊਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਲੇ ਦੀ ਫਸਲ ਹੇਠ ਰਕਬਾ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਇਥੇ ਵਧਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ।

ਸਿਡਨੀ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਮੁਹਾਰਤ ਨਾ ਹਾਸਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਘਾਟ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਕੋਲੇ ਦੇ ਫਾਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਇਥੇ ਪੁੱਜਣ ਲੱਗੇ। ਇਥੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਮੁਤਾਬਕ ਕੰਮ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਮਾਰਨ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੱਲ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਲ 1975 ਵਿਚ ਕੋਲੇ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਪੈਦਾਵਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਕਮੀ ਲੈ ਆਂਦੀ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨਿਰਾਸ਼ਾ 'ਚੋਂ ਵੀ ਨਵੀਂ ਸੋਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਵਲਗੂਲਗਾ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦੂਰੀ ਤੇ ਹੀ ਵੱਡਾ ਬਲੂਬੇਰੀ ਦਾ ਫਾਰਮ ਸੀ। ਕਰੀਬ 600 ਏਕੜ ਵਿਚ ਬਣੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬਲੂਬੇਰੀ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਬਲੂਬੇਰੀ ਫਲ ਦੀ ਖੇਤੀ, ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਫਲ ਪੱਕਣ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੌਦੇ ਨਾਲੋਂ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤੋੜਨਾ ਅਤੇ ਪੈਕਿੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਵੀ ਸਿੱਖ ਲਈ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਦਾਰੇ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਮਿਲੇ ਇਸ ਤਜਰਬੇ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲੇ ਦੇ ਫਾਰਮਾਂ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਬਲੂਬੇਰੀ ਬੀਜਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਵੀ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਲੂਬੇਰੀ ਦੀ ਪੈਕਿੰਗ ਕਰਕੇ ਨੇੜਲੇ ਕਸਬੇ ਕੌਂਫਸ ਹਾਰਬਰ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਮੁਨਾਫੇ ਤੇ ਵੇਚਿਆ। ਵਲਗੂਲਗਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕੋਲਾ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਤੋਂ ਸਫਲ ਬਲੂਬੇਰੀ ਫਾਰਮਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਹ ਬਲਗੂਲਗਾ ਤੇ ਇਸਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪੈਂਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚੋਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲੇ ਤੇ ਬਲੂਬੇਰੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਸਿਡਨੀ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਿਡਨੀ ਵਿਚ ਪੁੱਜਦੇ ਕੋਲੇ ਦੇ ਡੱਬਿਆਂ ਉੱਪਰ ਅਕਸਰ ਬਾਜਵਾ, ਢਿੱਲੋਂ, ਗਰੇਵਾਲ ਫਾਰਮਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਟੋਰ ਵੁਲਵਰਥ ਤੇ ਕੋਲਜ਼ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਫਾਰਮਰਜ਼ ਕੋਲੇ ਤੇ ਬਲੂਬੇਰੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਉਪਲਬਧੀ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਮ ਆਸਟਰੇਲੀਅਨ ਵੀ ਸ਼ਲਾਘਾ

ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨਕੋਦਰ ਨੇੜੇ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਵਲਗੂਲਗਾ ਵਿਚ ਜਸਟਿਸ ਆਫ਼ ਪੀਸ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸੱਤ ਦਹਾਕੇ ਪਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸ. ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਨ 1940 ਵਿਚ ਬੁਝਾ ਸਿੰਘ ਮੱਲਪੁਰ (ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ), ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਭੰਗਲ ਬੰਗਾ (ਜਲੰਧਰ), ਹੁਸਨ ਸਿੰਘ ਕਿਸ਼ਨਪੁਰ (ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ), ਜੱਗ ਸਿੰਘ ਰਸੂਲਪੁਰ, ਜਗਤਾ ਸਿੰਘ, ਮਹਿੰਗਾ ਸਿੰਘ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੀਟਾ ਮੁਲਾਂਪੁਰ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ 'ਚ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲ ਵਲਗੂਲਗਾ ਵਿਚ ਕੋਲੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁੱਜੇ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਨ 1968 ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਉੱਦਮ ਨਾਲ ਪੈਸੇਫਿਕ ਹਾਈਵੇਜ਼ ਉੱਪਰ ਵੱਡਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੱਖ ਟੈਂਪਲ-1970 ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹਾਈਵੇਜ਼ ਉੱਪਰ ਬਣਿਆ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਆਮ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਅਨਾਂ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਿਆ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੁੰਦਰ ਦਿੱਖ ਵਾਲੇ ਪੱਥਰ ਸੀਮੈਂਟ ਦੇ ਬੁੱਤ ਸਰਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਤੇ ਮਾਈ ਭਾਗੋ (ਭਾਗ ਕੌਰ) ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਉੱਪਰ ਸਵਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਰਾਹਗੀਰ ਇਹਨਾਂ ਬੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਉੱਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਗਤ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਲੰਗਰ, ਪ੍ਰਸਾਦੇ, ਚਾਹ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਸ਼ੋਭਾ ਬਣੀ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੱਕੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੱਖ ਵੀ ਹਨ। ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਇਥੇ ਵਲਗੂਲਗਾ ਤੇ ਨੇੜੇ ਪੈਂਦੇ ਡੇਰਿਆਂ ਫਾਰਮਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਲਈ ਜੁੜਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਾਂਗ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਔਰਤਾਂ ਇਥੇ ਕੜਾਹ-ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੀ ਦੇਗ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਘਰ ਵਿਚ ਆਈ ਹਰ ਨਵੀਂ ਖੁਸ਼ੀ-ਗਮੀ ਇਥੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਵਿਆਹ ਕੇ ਲਿਆਂਦੀ ਨਵੀਂ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚਾ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟਿਕਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਧੀ-ਪੁੱਤ ਦਾ ਸ਼ਗਨ-ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਕਾਰਜ ਦੇ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੀ ਪੱਛਮੀ ਰੰਗਤ ਨੂੰ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਦਾੜ੍ਹੀ-ਕੇਸ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਵਿਚਰਦੇ ਸਨ, ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਹ ਬਲਗੂਲਗਾ ਦੀ ਰੰਗਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਬਣਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਤੇ ਖੁਰਾਕ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵਲਗੂਲਗਾ ਸਿੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸੈਂਟਰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਰੀਰਕ ਕਸਰਤ ਲਈ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ। ਦਰਜਨਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਇਥੇ ਵਰਜਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਵਲਗੂਲਗੋ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਬੂਟਾ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬਿਰਖ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਨਾਂਦੇੜ ਵਿਖੇ ਕੀਤੇ 52 ਹੁਕਮ

- ੧ ਕਿਰਤ ਧਰਮ ਦੀ ਕਰਨੀ ।
- ੨ ਦਸਵੰਧ ਦੇਣਾ ।
- ੩ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੰਠ ਕਰਨੀ ।
- ੪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਣਾ ।
- ੫ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ।
- ੬ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਣੇ ।
- ੭ ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਹਤ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਰੱਖਣੀ ।
- ੮ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ।
- ੯ ਧਿਆਨ ਸਤਿ - ਸਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਕਰਨਾ ।
- ੧੦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ।
- ੧੧ ਸਭ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ।
- ੧੨ ਜੰਮਣ, ਮਰਨ, ਵਿਆਹ ਅਨੰਦ ਆਦਿ ਸਮੇਂ ਜਪੁ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ, ਕਤਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ, ਅਨੰਦੁ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ, ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤਾ ਕੇ ਰੱਖ ਉਪਰੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਾ ਦੇਣ ।
- ੧੩ ਜਦ ਤਕ ਕਤਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਦਾ ਰਹੇ, ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਅਛੋਲ ਬੈਠੀ ਰਹੇ ।
- ੧੪ ਵਿਆਹ ਅਨੰਦ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ।
- ੧੫ ਪਰ- ਇਸਤਰੀ ਮਾਂ, ਭੇਟ, ਧੀ ਕਰ ਜਾਣਨੀ ।
- ੧੬ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਫਿਟਕਾਰਨਾ ।
- ੧੭ ਜਗਤ- ਜੂਠ ਤਮਾਥੂ ਬਿਖਿਆ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ।
- ੧੮ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਤੋਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨੀ ।
- ੧੯ ਜਿਤਨੇ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਕਰਨ ਦੇ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਆਲਸ ਨਹੀ ਕਰਨਾ ।
- ੨੦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕਥਾ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਰੋਜ਼ ਸੁਣਨਾ ਤੇ ਕਰਨਾ ।
- ੨੧ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਾ, ਚੁਗਲੀ ਤੇ ਟੀਰਖਾ ਨਹੀ ਕਰਨੀ ।
- ੨੨ ਧੰਨ, ਜੁਆਨੀ, ਕੁਲ-ਜਾਤ ਦਾ ਮਾਣ ਨਹੀ ਕਰਨਾ ।
- ੨੩ ਮੱਤ ਉੱਚੀ ਤੇ ਸੁੱਚੀ ਰੱਖਣੀ ।
- ੨੪ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ।
- ੨੫ ਬੁੱਧ ਬੰਨ ਦਾ ਦਾਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ।
- ੨੬ ਕਸਮ, ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਕੇ ਤੇ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀ ਕਰਨਾ ।
- ੨੭ ਸੁਰੰਤਰ ਵਿਚਰਨਾ ।
- ੨੮ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ।
- ੨੯ ਸੰਤਰੂ ਨਾਲ ਸਾਮ, ਦਾਮ, ਭੇਦ ਆਦਿਕ ਉਪਾਏ ਵਰਤਣੇ ਉਪਰੰਤ ਯੁੱਧ ਕਰਨਾ ਧਰਮ ਹੈ ।
- ੩੦ ਸ਼ਸਤਰ ਵਿੱਦਿਆ ਤੇ ਘੋੜ-ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ।
- ੩੧ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਦਿਆ ਪੜਨੀ, ਪਰ ਭਰੋਸਾ ਦ੍ਰਿੜ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਉੱਤੇ ਹੀ ਰੱਖਣਾ ।
- ੩੨ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ।
- ੩੩ ਰਾਹਰਾਜ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਖਰੇ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ।
- ੩੪ ਸੋਣ ਸਮੇਂ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ।
- ੩੫ ਕੋਸ ਨੰਗੇ ਨਹੀ ਰੱਖਣੇ ।
- ੩੬ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪੁਰਾ ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਬੁਲਾਉਣਾ, ਅੱਧਾ ਨਹੀ ।
- ੩੭ ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀ ਪੀਣੀ ਅਤੇ ਪਿਆਉਣੀ ।
- ੩੮ ਭਾਦਨੀ (ਸਿਰ ਮੁੱਠੇ) ਨੂੰ ਕੰਨਕਾ ਨਹੀ ਦੇਵਣੀ । ਉਸ ਘਰ ਦੇਵਣੀ ਜਿੱਥੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੀ ਸਿੱਖੀ ਹੋਵੇ ।
- ੩੯ ਸਭ ਕਾਰਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆਂ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਤਰ ਕਰਨੇ ।
- ੪੦ ਚੁਗਲੀ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀ ਵਿਗਾੜਨਾ ।
- ੪੧ ਕੋੜਾ ਵਚਨ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹਿਰਦੇ ਨਹੀ ਦੁਖਾਉਣਾ ।
- ੪੨ ਦਰਸ਼ਨ ਯਾਤਰਾ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆ ਦੀ ਹੀ ਕਰਨੀ ।
- ੪੩ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਪਾਨਣਾ ।
- ੪੪ ਅਤਿਬੀ, ਪਰਦੇਸੀ, ਲੋੜਵੰਦ, ਦੁਖੀ, ਅਪੰਗ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਯਥਾਸ਼ਕਤ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ।
- ੪੫ ਧੀ ਦੀ ਕਮਾਈ / ਧੰਨ ਬਿਖ ਕਰ ਜਾਨਣਾ ।
- ੪੬ ਦਿਖਾਵੇ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨਹੀ ਬਣਨਾ ।
- ੪੭ ਸਿੱਖੀ ਕੋਸਾਂ ਲੁਆਸਾਂ ਸੰਗ ਨਿਗਾਹੁਣੀ । ਕੋਸਾ ਨੁਮ ਗੁਰੂ ਸਮਾਨ ਜਾਣ ਅਦਬ ਕਰਨਾ ।
- ੪੮ ਚੋਰੀ, ਯਾਰੀ, ਠਾਂਡੀ, ਧੋਖਾ, ਦਗਾ ਨਹੀ ਕਰਨੀ ।
- ੪੯ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਇਤਬਾਰ ਕਰਨਾ ।
- ੫੦ ਭੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀ ਦੇਣੀ ।
- ੫੧ ਭੂਠ ਨਹੀ ਕਹਿਣਾ/ਬੋਲਣਾ ।
- ੫੨ ਨੋਗਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਇਕ ਰਜ ਵਰਤਾਉਣਾ ।

ਪ੍ਰੋਮ ਭੇਟਾ ਵੱਲੋਂ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ USA
M. 001-6465107407

ਗੁਆਚਿਆ ਆਨੰਦ

ਪ੍ਰੋ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਉਪਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕੰਡੇ ਤੇ ਧੁੱਪ ਪੈਂਦੀ ਰਹੀ। ਅਤੇ ਉਹ ਉਥੇ ਬੈਠੀ ਰਹੀ।

ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਹਲਕੇ-ਹਲਕੇ ਹਵਾ ਦੇ ਬੁਲੇ ਉਸ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਰਹੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਚਿਹਰਾ ਹੋਰ ਸੁੰਦਰ ਸਾਫ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ ਲੱਗਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਪਾਣੀ ਵਲੋਂ ਨਜ਼ਰ ਹਟਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਵਲ ਵੇਖਿਆ। ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ---ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਸ ਦੀ?

ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸਮੁੰਦਰ ਵਲੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਰੋੜ੍ਹੇ ਉਤੇ ਪੈਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਗੁਲਾਬੀ ਰੰਗ ਦੇ ਘੋਰੇ Shell ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਧੁੱਪ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਰਹੀ; ਥੱਕ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਗੋਡੇ ਉੱਤੇ ਸਿਰ ਟਿਕਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸੌਂ ਗਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਦੀ ਇਤਜ਼ਾਰ ਵਿਚ।

ਤਦ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਚਲਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਤੇ ਜਾਗ ਪਈ। ਇਕ ਅਜਨਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਥਰ-ਥਰਾਹਟ ਫੈਲ ਗਈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੇ ਉੱਪਰ ਵਲ ਤੱਕਿਆ। ਜਿਸ ਅਜਨਬੀ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਿਰਛਲ, ਸਾਫ ਅਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਾਣ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਪਿਆਰ ਦਾ ਹੀ ਇਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

ਪਿਆਰ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਲਿਆ।

ਇਸ ਸੁੰਦਰ-ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਦੁਰਲਭ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਸੋਨੇ ਰੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ, ਫੁੱਲਾਂ ਉਪਰ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਉਸਦਾ ਰੰਗ ਹੋਰ ਸੁਹਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ; ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਰੰਗ ਪਹਿਲੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜੇਹੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਧੜਕਨਾਂ ਤੇਜ਼ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਿੱਘਾ ਪਰ ਨਰਮ ਅਤੇ ਕੂਲਾ ਸੀ! ਇਹ ਗੱਲ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਕਰਦਾ ਪਰ ਹੱਸਦਾ ਅਤੇ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਖੇਡਦਾ। ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸਨ। ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਘਟ ਬੋਲਦੇ; ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਚੁਪ-ਚਾਪ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਮੰਨ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ, “ਇਹ ਸਦਾ ਲਈ ਸਾਡਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ”।

ਫਿਰ ਇੱਕ ਵਕਤ ਆਇਆ—ਕੀ ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਸੀ? ਕੀ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਸਨ? (ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਗਿਣਦੇ ਯਾ ਮਾਪਦੇ।)

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਹੋਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਬਸ।

ਵਕਤ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਖੇਡਦਾ ਹੀ ਸੀ; ਅਜੇ ਇਹ ਹੱਸਦਾ ਹੀ ਸੀ ਬਸ ਖੇਡਦਾ ਸੀ—ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਜਾਮਨੀ ਰੰਗ ਦੀਆਂ

purple berries ਦੇ ਨਾਲ ਲਿੱਬੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਛੋਟੇ ਹੱਥ ਕਈ ਵਾਰ ਥੱਕ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਪਾਣੀ ਵਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ।

ਹੁਣ ਬੱਚਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵੀ ਬਦਲਦੀ ਰਹੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਇਸ ਬਦਲਾਓ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕੇ। ਹੁਣ ਬੱਚਾ ਘਟ ਹੱਸਦਾ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਲ ਵੇਖਣ ਦਾ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਹੀਆ ਨਾ ਕਰਦੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲਾਲ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ? ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, “ਇਹ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਕੱਲ੍ਹ ਤੋਂ ਇਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਸਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਪਰ ਕੱਲ੍ਹ—ਕੱਲ ਨਾ ਆਇਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਲੇਟ ਗਏ ਅਤੇ ਸੌ ਗਏ। ਜਦ ਉਹ ਜਾਗੇ, ਬੱਚਾ ਕੁਝ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਸ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਘਾਹ ਤੇ ਸੀ। ਉਹ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਅਜਨਬੀ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਵੱਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਨ ਉਸਦੀਆਂ ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਕੁ ਗੰਭੀਰ ਸੀ। ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨਾ ਦੇਖਿਆ। ਪਰ ਉਹ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਰਸਤੇ ਵਲ ਨੂੰ ਰੋਂਦੇ ਹੋਏ ਚਲ ਪਏ, “ਓ, ਸਾਡੀ ਗੁਆਚੀ ਖੁਸ਼ੀ! ਓ ਸਾਡੀ ਗੁਆਚੀ ਖੁਸ਼ੀ! ਕੀ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਾਂਗੇ?”

ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਨੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਗੰਭੀਰ ਸਨ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਆਪਣਾ ਇਕ-ਇਕ ਹੱਥ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜਵਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨੇੜੇ ਵਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲਿਆ। ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਟੁਰ ਪਏ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਮਿਆਨ ਲੈ ਕੇ। ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੇ ਪੀੜਾ ਨਾਲ ਥੱਲੇ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੱਥਰੂਆਂ ਦਾ ਅਕਸ ਉਸ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਮਾਸੂਮ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਿਸਿਆ। ਪਿਆਰ ਪੀੜਾ ਵਿਚ ਪਾਗਲ ਹੋਇਆ ਚਿਚਲਾਇਆ, “ਮੈਂ ਥੱਕ ਗਿਆ ਹਾਂ—ਮੈਂ ਥੱਕ ਗਿਆ ਹਾਂ! ਮੈਂ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦਾ। ਮੇਰੇ ਅਗੇ ਹਨੇਰਾ ਹੀ ਹੈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਗੈਬ ਹੋ ਗਈ ਹੈ” ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਗੁਲਾਬੀ ਛੋਟੀ ਉਂਗਲ ਨੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਜੋ ਪਹਾੜ ਉਪਰ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਸੋਚ ਭਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਲੇਕਿਨ ਉਸਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਛੋਟਾ ਦਲੇਰ ਚੇਹਰਾ ਚੁਪ-ਚਾਪ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਤਿੱਖੇ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪੈਰ ਕੱਟੇ ਗਏ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਡਿਗੇ ਲਹੂ ਨੂੰ ਸੁਕਾਇਆ। ਬੱਚੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਪੈਰ ਨੂੰ ਚੁੰਮਿਆ। ਜਦ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ (ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਬੇਹੋਸ਼ ਜਲਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵੱਧਦੀ ਗਈ। ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਗਰਮ ਰੋੜ੍ਹੇ ਤੇ ਭੱਜ ਕੇ ਚਟਾਨਾਂ ਦੇ ਛੇਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਪਾਣੀ ਲੱਭ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾ ਤੇ ਲਗਾਇਆ। ਬੱਚਾ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਕਦੀ ਕੋਈ ਕਿਸਮ ਦਾ

ਵੀ ਬੋਝ ਨਾ ਬਣਿਆ; ਉਸ ਨੇ ਸਿਰਫ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਸਫ਼ਰ ਤੇ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਾਲੀ ਖੱਡ ਦੇ ਪਾਰ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿਥੇ ਬਰਫ ਦੀਆਂ ਪਤਲੀਆਂ ਅਤੇ ਤਿੱਖੀਆਂ ਧਾਰੀਆਂ ਲਟਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ -- ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣੀਆਂ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਲੰਘਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ-- ਜਿਥੇ ਬਹੁਤ ਠੰਡ ਸੀ ਅਤੇ ਬਰਫ ਦੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਤੈਹਾਂ ਜੰਮੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਬੱਚੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੰਮੇ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਜੇਹੇ ਧੜਕਦੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਲਾ ਲਏ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਗੇ-ਅਗੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਹੋਰ ਅਗਾਂਹ ਆ ਗਏ ਜਿਥੇ ਧੁੱਪ ਅਤੇ ਫੁਲ ਬਹੁਤ ਸਨ। ਇਕ ਦਮ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਚਮਕ ਉਠੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਟੋਏ dimples ਪਏ, ਉਹ ਨਰਮ ਘਾਹ ਉਪਰ ਦੌੜਿਆ, ਉਸਨੇ ਦਰਖਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ੈਦ Honey ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਹਥੇਲੀਆਂ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਪਾਣੀ ਵੀ ਫੁਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪਤੀਆਂ ਉਪਰ ਰੱਖ ਕੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪਿਆਇਆ। ਫੁਲ ਵੀ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸਨੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਲਪੇਟੇ; ਸਾਰਾ ਵਕਤ ਮਿੱਠਾ-ਮਿੱਠਾ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਫੁਹਿਆ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਲਿਪਟ ਗਏ।

ਸੋ ਉਹ ਹਨੇਰੀ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਚਾਨਣੇ ਵਾਲੀ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਗਏ। ਛੋਟਾ ਬਹਾਦਰ ਹੱਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹਨਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਰਿਹਾ। ਕਦੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ, “ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕਦੀ ਲੱਭ ਸਕਾਂਗੇ?”

ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਿਥੇ ਪਰਤਿਬਿੰਬ Reflection ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਕ ਅਜੀਬ ਬੁੱਢੀ ਔਰਤ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕ ਕੂਹਣੀ ਗੋਡੇ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਬੈਠਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਦੀ ਠੋਡੀ ਉਹਦੇ ਹੱਥਾਂ ਉਪਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਬੈਠੀ ਮਿਲੀ। ਉਹ ਬੁੱਢੀ ਬੀਤੇ ਹੋਏ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਉਪਰ ਪਾ ਕੇ ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਚਮਕਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ।

ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਬੋਲੇ, “ਉਹ ਸਿਆਣੀ ਮਾਂ! ਸਾਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲੇ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਕ ਪਿਆਰੀ ਚੀਜ਼ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਰੋਸ਼ਨੀ ਖਿਲੋਰਦੀ ਸੀ—ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਣ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਛਾਂ ਦੇ ਉਹ ਸਿਰਫ ਧੁੱਪ ਸੀ। ਉਹ ਮਾਂ! ਅਸੀਂ ਕੀ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਕਿ

ਉਸਨੂੰ ਗੁਆ ਬੈਠੇ ਹਾਂ? ਕਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਲੱਭੀਏ?”

ਉਸ ਸਿਆਣੀ ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ, “ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।”

ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬੜੀ ਪੀੜਾ ਵਿਚ ਬੋਲੇ, “ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਹਾਂ”।

ਫਿਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬੋਲੀ, “ਛੱਡ ਦੇਈਏ ਇਸਨੂੰ! ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਮਿਠਾਸ ਕੌਣ ਭਰੇਗਾ? ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਕੌਣ ਦੇਵੇਗਾ? ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਦਰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੌਣ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਹੱਥ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਰੱਖੇਗਾ ਮੈਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਣ ਲਈ? ਹਨੇਰੇ ਅਤੇ ਠੰਡ ਵਿਚ ਕੌਣ ਮੇਰੇ ਜੰਮੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਨਿੱਘਾ ਕਰੇਗਾ? ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਕੰਡਾ ਚੁੱਭ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਬਚੇ ਨੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਪੁੱਟਿਆ ਸੀ।

ਪਿਆਰ ਚੀਕਿਆ, “ਮੈਨੂੰ ਮਰਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵਿਛੜਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੈਂ। ਖੁਸ਼ੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਜੀ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਜੋ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦਾ”।

ਫਿਰ ਸਿਆਣੀ ਬੁੱਢੀ ਔਰਤ ਨੇ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਅੰਨਿਓਂ ਅਤੇ ਮੂਰਖ ਬੰਦਿਓਂ! ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਅਜੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਬੜੀ ਦੁਰਲਭ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਚੀਜ਼ ਆਖਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲੇ ਸੀ! ਜਦੋਂ ਰਸਤਾ ਖਰਾਬ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਛਾਂ ਕਾਲੀ ਪੈਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੁਸ਼ੀਬਤ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਰਾਤਾਂ ਠੰਡੀਆਂ ਅਤੇ ਲੰਬੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ—ਫਿਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਦਲਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਦੀ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਇਸਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਓਦੋਂ ਤਕ ਜਦੋਂ ਉਹ ਰੋ ਨਾ ਉਠਣ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ‘ਉਹ ਰੱਬਾ, ਉਹ ਰੱਬ! ਅਸੀਂ ਕਿਥੇ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ ਉਸਨੂੰ! ਕਿਥੇ ਹੈ ਉਹ? ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਰੇਗਿਸਤਾਨ, ਕੋਹਰਾ, ਧੁੰਦ ਅਤੇ ਬਰਫ ਵਿਚ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਹਾਸੇ ਸਮੇਤ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਬਦਲਿਆਂ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹੁਣ ਜੋ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਹੈ ‘ਵੱਡੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਪਹਿਲੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੀ ਹੈ ਬਹਾਦਰ, ਮਿੱਠੀ, ਕੂਲੀ ਚੀਜ਼—ਅਤੀ ਠੰਡੀਆਂ ਬਰਫਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਉਹੋ ਹੀ ਨਿਡਰ ਬਚਪਨ ਹੈ ਜੋ ਖਤਰਨਾਕ ਸਹਿਰਾ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਹੀ ਉਮਰ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਪਹਿਲੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। LOVE ਯਾ ਪਿਆਰ ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਹਮਦਰਦੀ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਹੀ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਯਾ ਬਿਨਾ ਮਤਲਬ ਵਾਲਾ ਪੂਰਾ ਪਿਆਰ ਹੈ।’

ਸ਼ਿਕਾਰੋ, ਅਮਰੀਕਾ

ਬੇਨਤੀ

ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ (ਰਜਿ.) ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੱਲੋਂ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਦਰੀ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਲਈ ਰਿਸ਼ਤੇ ਜੋੜਣ ਲਈ ਲੁਬਾਣਾ ਸੇਵਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਮੁਫਤ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹੁਣਯੋਗ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਦਫਤਰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ। ਅਦਾਰਾ ਲੁਬਾਣਾ ਸੇਵਕ

ਕਾਵਿ-ਕਿਆਰੀ

ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ

ਬਦਨੀਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਾਂਗ ਹੀ, ਹਵਾ ਪਾਣੀ ਖਾਧ ਖੁਰਾਕ ਵੀ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੈ।
ਉੱਤਮ ਜੂਨ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਿਰਜਿਆ, ਸਮਾਜ ਵੀ ਅੱਜ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੈ।

ਇਉਂ ਏਥੇ ਕਿਸ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ,
ਇਸ ਦੀ ਕੜਵਾਹਟ ਬੀਰਖਾ ਦਾ, ਕੋਈ ਪਾਏਦਾਰ ਉਸਾਰੂ ਹੱਲ ਕਰੀਏ।

ਸਮਾਜ ! ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਨਿੱਘੇ ਪਿਆਰੇ, ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਗੁਲਦਸਤਾ ਹੈ,
ਸਿਰਜਣ ਪ੍ਰਕਾਰਜ ਮਹਿੰਗਾ ਹੈ, ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਸਸਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੇ,
ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਭ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ,
ਘਰੋਂ ਘਰੀਂ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀ ਹਾਲਤ, ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਖਸਤਾ ਹੈ।

ਅਜੋਕੀ ਮਾਡਰਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਰਵੱਈਆ ਹੈ,
ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਲੱਗਦੈ, ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਤਹੱਈਆ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ,
ਵਿਰਸਈ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਘੱਟ ਰਹੀਆਂ ਹਨ,
ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝਾਂ, ਫਰਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹੱਟ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਜਦ ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਭੂਤ, ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ,
ਪੂਰਵਜਾਂ-ਦਰ-ਪੂਰਵਜਾਂ ਦਾ ਸੰਚਿਤ ਕੀਤਾ, ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵੀ ਡੋਲਦਾ ਹੈ।

ਦੂਸ਼ਿਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਅਸਵਾਰ, ਸੰਬੈਟਿਕ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕਰਨ ਵਪਾਰ,
ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਨੂੰ ਕਰ ਦਰਕਿਨਾਰ, ਬਸਤਾਬੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਭਾਗੋ ਦਰਬਾਰ।

ਸਗਵੀਂ ਰੱਬ ਵਰਗੀ ਬਹਿਸ਼ਤੀ ਬਰਕਤ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਸੂਮ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ,
ਦਰਮਾਂਦੀ ਦਸ਼ਾ ਵੇਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਉਲਾਦ ਸੰਤਾਪਿਆਂ ਦੀ।

ਜਿਸ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀ ਉਂਗਲ ਫੜ ਕੇ, ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਸਿਖਰ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰੋਂ ਗੀਣਿਆਂ ਕੰਨੋਂ ਗੀਣਿਆਂ ਨੂੰ, ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਣ ਗਲੀ 'ਚ ਖੜ੍ਹ ਕੇ।

ਪਿੰਜਰ ਬਣੇ ਸਰੀਰਾਂ ਤਾਂਈ, ਬਿਰਧ ਘਰੀਂ ਭੇਜ ਰੋਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ,
ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਨੁਹਾ ਧੁਆ ਕੇ, ਬਿਸਤਰਾ ਕਰ ਗੋਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ, ਕਾਫ਼ੀਆ ਤੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ,
ਵਾਰਿਸਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦਰਾਜ਼ੀ ਨੇ, ਮੂੰਹ ਖੁਲ੍ਹਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਘਰ-ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲਕਾਂ ਨੂੰ, ਇਉਂ ਸਮਝੋ ਜ਼ੀਰੋ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ,
ਮੂੰਹ ਆਇਆ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ, ਨੂੰਹਾਂ ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀਰੋ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਖੁਲ੍ਹ ਖਿਆਲੀ ਵਲਚਰ-ਕਲਚਰ ਨੇ, ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਨੂੰ ਪਰ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ,
ਹਰ ਸਤਵਾਦੀ ਅਹਿਲਿਆ ਨੂੰ ਅੱਜ, ਸੈਲ-ਪੱਥਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੇ, ਐਸਾ ਸੋਹ ਦਾ ਤਕਲਾ ਗੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ,
ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਨੂੰ, ਸ਼ਾਹ ਰਗ ਤੋਂ ਹੀ ਵੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸਰਗੋਧੀਆ

ਪੀ.ਈ.ਐਸ.-1

ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਕਾਲਜ ਪਿੰਸੀਪਲ, 98153-03206

MATRIMONIAL

Judicial/Civil/Medico, Non smoker, Non Drinker, sincere match for Lubana genius super-specialist doctor Sikh boy 33/6', M.S. M.ch (Neurosurgery) brain and spine surgeon. Brief annulled marriage/Issue-less. Caste No bar. Contact No.-84273-72800, 98146-58701.

e-mail-lubananeurosurgeon@gmail.com

Gursikh Lubana family required a professional qualified MBA, M.Tech, MCA, MBBS for their son born on 1991, Height 5'10" , Be, MBA, (Finance), Working as AM. Contact Lubana Only. 095031-29595

ਕੰਨ ਦਾ ਪਰਦਾ - ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਇਲਾਜ

ਮਨੁੱਖ ਇਕ ਸਮਾਜਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬੋਲ ਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬੋਲਣ, ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਸੋਚਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਹ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੈ। ਰੱਬ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਕੰਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੀ ਕਾਰਨ ਕੰਨ ਦੇ ਪਰਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਰਾਬੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਣਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਘੱਟ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੀਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੰਨ ਦੇ ਪਰਦੇ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

- * ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਨ ਤੇ ਕਦੀ ਵੀ ਥੱਪੜ ਨਾ ਮਾਰੋ, ਇਸ ਨਾਲ ਕੰਨ ਦਾ ਪਰਦਾ ਫਟ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- * ਹੌਲੀ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗੁਬਾਰਾ ਨਾ ਮਾਰੋ, ਜੇਕਰ ਗੁਬਾਰਾ ਕੰਨ ਤੇ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਕੰਨ ਦਾ ਪਰਦਾ ਫਟ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- * ਦਿਵਾਲੀ ਅਤੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਟਾਕੇ ਨਾ ਵਜਾਓ।
- * ਨਦੀ ਜਾਂ ਤਲਾਅ ਵਿਚ ਡੁਬਕੀ ਨਾ ਲਾਓ।
- * ਕੰਨ ਵਿਚ ਕਦੇ ਤੇਲ ਨਾ ਪਾਓ।
- * ਕੰਨ ਆਪੇ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ।
- * ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਜਾਂ ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠੇ ਕੰਨ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਕੰਨ ਸਾਫ਼ ਨਾ ਕਰਵਾਓ।
- * ਕੰਨ ਵਿਚ ਦਰਦ ਜਾਂ ਭਾਰੀਪਣ ਹੋਣ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਡਾਕਟਰ

- ਨੂੰ ਦਿਖਾਓ।
- * ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬਿਸਤਰ ਤੇ ਲਿਟਾ ਕੇ ਦੁੱਧ ਨਾ ਪਿਲਾਓ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਿਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸਰਾਨਾ ਜਾਂ ਬਾਜੂ ਰੱਖੋ।
- ਜੇਕਰ ਕਿਸੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕੰਨ ਖਰਾਬ ਹੈ ਤੇ ਵਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- * ਕੰਨ ਵਿਚ ਤੇਲ ਜਾਂ ਲੱਸਣ ਆਦਿ ਨਾ ਪਾਓ।
- * ਨਹਾਉਣ ਲੱਗੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿਓ।
- * ਅਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਤਾਲਾਬ, ਨਦੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਨਹਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।
- * ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਕੰਨ ਵੱਗਦੇ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਖਾਰਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਕਿ ਉਹ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕਾਗਜ਼ ਅਤੇ ਪੈਂਸਿਲ ਨਾ ਮਾਰਨ।
- * ਕੰਨ ਵੱਗਣ ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲਵੋ।
- * ਜੇਕਰ ਕੰਨ ਵੱਗਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਨੱਕ ਦੀ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਐਲਰਜੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕੰਨ ਦਾ ਪਰਦਾ ਫੱਟ ਜਾਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਉਹਦਾ ਇਲਾਜ ਨਵਾਂ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੰਨ ਦਾ ਪਰਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਚੀਰ ਫਾੜ ਕਰਕੇ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਦੂਰਬੀਨ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਚੀਰਫਾੜ ਦੇ ਵੀ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੰਨ ਦੇ ਪਰਦੇ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

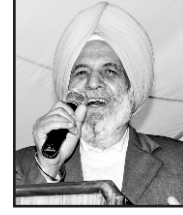
डॉ. निर्मल सिंह, सेवादार पंजाबी सथ्य लांबड़ा की छपी पुस्तक से धन्यवाद सहित प्रश्न-उत्तर छाप रहे हैं।

भाग - 5

नहीं रीसाँ देश पंजाब दीयां की जाणा में कौण?

(पंजाब की संस्कृति एवं समूची धरोहर)

डॉ. निर्मल सिंह

प्रश्न

109. 'निहंग खां पठान' का गुरु गोबिंद सिंह जी के जीवन-काल से क्या संबंध है?
110. 'नहर सरहिंद' कहाँ से निकलती है?
111. 'पौंग बांध' किस नदी पर निर्मित है?
112. 'लुधियाना' शहर का संस्थापन कब हुआ?
113. 'पाकपटन शरीफ' का क्या महत्व है?
114. 'पंजनद' किस स्थान को कहते हैं?
115. 'डेरा ब्यास' कौन से सम्प्रदाय का स्थान है?
116. 'भगवान कृष्ण' ने गीता की रचना कब और कहाँ पर की?
117. 'शाह मुहम्मद' ने क्या लिखा है?
118. 'दौड़ाक उडणा सिख (Flying Sikh) कौन है?
119. 'कुश्ती का ध्रुव तारा' किस पहलवान को कहते हैं?
120. 'हाकी की नर्सरी' का गाँव कौन सा है?
121. 'माहलपुर' का इलाका कौन से खेल की वजह से प्रसिद्ध है?
122. 'ग्रामीण ओलंपिक खेल' कहाँ पर होती हैं?
123. 'पश्चिमी पंजाब' में खेलों का सामान कहाँ पर निर्मित होता है?
124. 'सैय्यद हाशम शाह' का गाँव कौन सा है?
125. 'जंडियाला शेर खां' की प्रसिद्धि किस लेखक के कारण है?
126. 'गुरुद्वारा पंजा साहिब' कौन से शहर में है?
127. 'सखी सरवर सुल्तान' का नगाड़ा कहाँ पर है?
128. 'गुरु गोबिंद सिंह' रायकोट में किसके पास ठहरे थे?
129. 'अकाल तख्त' से क्या तात्पर्य है?
130. 'दुर्गायाना मंदिर' कहाँ पर है?
131. 'दलाई लामा' कहाँ रहता है?
132. 'रिज मैदान' से क्या तात्पर्य है?
133. 'एक मन' में कितने 'सेर' होते हैं?
134. 'धेला' कहाँ का सिक्का था?
135. 'एक तोले' में कितने मासे होते हैं?
136. 'जरनैली सड़क' पंजाब में कहाँ से कहाँ तक जाती थी?

उत्तर

109. आनंदपुर छोड़ने के पश्चात गाँव कोटला निहंग जिला रोपड़ में गुरु जी ने निहंग खां के पास रात काटी थी।

110. रोपड़ से।
111. ब्यास।
112. लोधी बादशाहों के समय 15वीं सदी ईस्वी में।
113. बाबा फरीद जी की दरगाह।
114. जहाँ पंजाब के पाँच दरिया एक बन जाते हैं।
115. राधा स्वामी।
116. महाभारत की लड़ाई के समय कुरुक्षेत्र हरियाणा में।
117. जंगनामा सिंहां ते फिरंगीयाँ।
118. स. मिलखा सिंह 'दौड़ाक'।
119. स. करतार सिंह पहलवान, गाँव सुरसिंह, जिला अमृतसर।
120. गाँव संसारपुर समीप जालंधर छावनी।
121. फुटबाल (माहलपुर, जिला होशियारपुर)।
122. किला रायपुर, जिला लुधियाना।
123. सियालकोट।
124. गाँव जगदेव कलां, जिला अमृतसर।
125. सैय्यद वारिस शाह का पुश्तैनी गाँव जिला शेखूपुर।
126. हसन अब्दाल, जिला कैबलपुर।
127. जिला मुजफ्फरगढ़-सुलेमान पहाड़ों की गोदी में मुल्तान से पचास मील।
128. राय कलां।
129. अकाल पुरख अर्थात् एक सच्चे पातशाह का तख्त।
130. अमृतसर।
131. मैकलोड गंज - धर्मशाला हिमाचल प्रदेश।
132. शिमले का अंग्रेजों द्वारा बनाया गया मैदान।
133. चालीस।
134. हिंदुस्तान का 1947 ई. से पूर्व एक पैसे के आधे का तांबे का सिक्का।
135. बारह मासे।
136. दिल्ली से पेशावर 1 (दिल्ली, करनाल, अंबला, सरहिंद, लुधियाना, तलवाड़ा, नूरमहल, नकोदर, सुलतानपुर लोधी, गोईदवाल-पट्टी-कसूर-लाहौर), गुजरांवाला, गुजरात, जेहलम, रावलपिंडी, पेशावर-II (दिल्ली-करनाल, अंबाला-सरहिंद, लुधियाना, फिल्लौर, जालंधर, ब्यास, अमृतसर, अटारी-लाहौर)।

Uses of Garlic, Onion and Turmeric

A summarized Abstract by Amrik Singh
From abook "The Green Pharmacy guide to Healing Foods."
By James A. Duke, PhD.

Garlic and Onions are the close family friends. In India and China, these are used as medicines since centuries. English Medicines have lot of side effects but Garlic, Onion and Ginger do not.

Garlic tops my list of healers.

It prevents clotting and allow smooth blood flow. Garlic helps lower blood sugar, lower blood pressure and prevent cardiovascular complications associated with diabetes, stimulates the cells in the pancreas to secret insulin.

Garlic and onions prevents or treat heart disease, obesity, high cholesterol and hypertension.

Garlic has potassium, vitamin C, calcium and magnesium. Just one or two cloves reduce systolic blood pressure of 7.7 mmHg and in diastolic pressure of 5mmHg.

Low blood Pressure Soup: Too often we take a pill to reduce BP. Make a soup of Celery, broccoli, carrots, Garlic, onions, turmeric and tomatoes and add seasonal. No salt be added but add black pepper, basil and tarragon which contain six anti-hypertensive compound each.

Studies have found 2 or 3 table spoons a day of onion essential oil can drop blood pressure by an average 25 points systolic and 15 points diastolic. This would translate into a lot of onions but if you can eat one or two raw onions a day, you can get good benefits.

Immunity- boosting: Its other great abilities are compounds more than a dozen of antiseptic qualities. That can fight colds and other infections. It prevents cancer. A recent study at the university of Alabama has proved these uses. In fact, people have

used garlic and onions for asthma for centuries. Fresh garlic contains Allicin a compound that has anti-bacterial and anti-viral, antifungal properties.

Anti-Cancer: Onion offer many of the same Sulphur compounds as garlic, but they carry high amounts of

quercetin which prevents some forms of cancer. So far, there is no better food source of quercetin than onion. And when it comes to salad, to chopped garlic and sliced onion I add vinegar. It's mixture alone has hundreds of healthful compounds.

Cold and Viruses: Garlic contains one of the potent antibiotic. Garlic specially helps to keeps the cold help away. Garlic fight a number of viruses.

You can make a cup of garlic tea by boiling a few cloves in water and adding a bit of honey and lemon juice to cut the garlic bite.

A famous doctor recommends garlic with hydrotherapy to treat coughs, strep throat, cots, fevers, flu, pneumonia and yeast infection.

Garlic and onions fights insomnia, fatigue and anxiety. Asian Indians mix garlic in olive oil as an earache treatment. Garlic reduces symptoms of physical fatigue and from cold also.

Garlic helps to keep the blood thin and is useful in reducing the migraine and also headache.

According to studies in India, Garlic's link to good bacteria in the intestines improves digestion and enhances absorptions of metals. Garlic eating expels insects. Cramps in thighs, buttocks, and calves when you walk give you pain. People who were given 800mg of garlic a day were able to walk with less pain after 5 weeks. Garlic also helps in avoiding dementia.

Pneumonia:Garlic is a wonder food for treating infections. It has more than 2000 biologically substances that give its medicinal properties which is used to treat pneumonia and strep throat.

Healing foods for Sinusitis:All citrus fruits are useful to fight Sinuses.**Sinus-soup:**Specially designed to keep my sinus's clear: It includes Garlic and onions and all the hot spices. Garlic and onions have lot of quercetin which can reduce the inflammation and lessen the congestion.

Healing food for Ulcers:Researcher in India have found that Garlic may actually enhance the "good" bacteria in the intestine.If you want to try a course of Garlic therapy, eat nine cloves a day. You may chop each dose of Garlic with one carrot and some celery and eat it raw, or you can cook it or pickle it. You also may try whipping up an anti-ulcer gazpacho that is heavy' on the Garlic and red-pepper (another anti-ulcer food).

Healing food for Warts:

Garlic provides a one-two punch against warts. First, it kills viruses. Second, it keeps virally infected cells from multiplying. It was tried in Iran and proved very effective.

Crush or slice fresh Garlic cloves and apply direct to the warts. Cover the Garlic with a bandage, leave it in place over night, and wash it off in the morning. Blisters may form but repeat the treatment a few times until the warts disappears.

Never apply raw Garlic to an infant or a child's delicate skin because it can cause serious burns. I say that time and again that the more garlic stinks, the better it works. That is why, if I do not have anything social going on a day, I do nothing for smell but when social activity I drink green tea or eat coriander which have unique ability to partially quell the smell.

Ginger - Ginger's roots go all the way back to Traditional Chinese Medicine. For motion sickness, it has consistently outperformed the drug Dramamine in clinical studies.Ginger's power goes beyond its unique stomach-soothing properties.Ginger is full of COX-2 inhibitors, powerful anti-inflammatory compounds called zingibain that inhibit pain-causing

enzyme in the body. Some experts say that it is more potent than the bromelain in pineapple or the papain in the papaya. Ginger contains 180 times more proteolytic enzymes than the papaya plant and may be more effective at relieving inflammation including backache. It also contains at least four natural COX-2, and, unlike prescription COX-2 inhibitors such as celecoxib(Celebrex), it is not associated with serious side effects. This prevents some of the symptoms of osteoarthritis. And more we learn about inflammation's role in other illnesses (Including Alzheimer's disease and cancer), the greater role the inflammatory COX-2 inhibitors in Ginger may play in disease prevention.

It is easy to get enough ginger in your diet to help reduce pain. You can take it in tea by steeping three or four slices of fresh ginger in a cup of a boiling water, or, if you prefer you can get medicinal doses in capsules. I however prefer ginger as a liberal and tasty addition to my daily diet. Sprinkling ½ tea spoon of powdered ginger into your food or eating about an ounce(2 table spoons) of fresh ginger provides a medicinal dose every day.

For more immediate results, to relieve motion sickness, try eating ¼ tea spoon of raw ginger.

Ginger root is kind of stubborn and that is why I grate it very finally before adding to a boiling water. I would also recommend adding lemon or honey to give the tea a bit more flavor.

I use a ginger in liquid form, add several drops to my herbal teas to gain even more benefits. Dried ginger powders and capsules retain most of the fresh ginger are also available.

For burns: The juice of the Ginger is useful for burns caused by heat (as opposed to chemical burns). In China, cotton balls choked in ginger juice is used to treat first and 2nd degree burns. The juice helps reduce pain, inflammation, and blisters. To soothe your own burns, try this.

For bursitis: In Asia, ginger has an extensive history as a treatment for bursitis. To get an added inflammatory effect, try using it in combination with pineapple and licorice. In moderate amounts---upto three cups of tea in a day—licorice is usually safe.

But in larger amounts, long term use can cause some serious side effects.

Rhinoviruses, coughing and fever: Inside the shavings of a ginger root are chemicals called sesquiterpenes that specifically works against Rhinoviruses, the most common family of viruses. Ginger also contains the substances that suppress coughing and reduce pain and fever. It's even a mild sedative, which can help you rest when you are sick with a cold. I recommend adding a couple of tablespoons of shredded ginger root to your tea cup and pouring boiling water over it to make a soothing hot infusion.

Anti-constipation: Ginger is long known for its healing properties. This spice contains chemicals that stimulate your digestive system by increasing the wavelike muscle contractions that move food through intestines. It helps to relieve gas, bloating and cramps. Try a nice cup of ginger tea by adding 1 tablespoon of freshly grated ginger to one cup of water.

Anti-depression: This flavorful root has been used as a folk remedy for treating depression. It contains caffeic acid, melatonin and quercetin, which enhance mood; borneol and camphor acts as stimulants.

Healing food: Mix up a drink containing cinnamon, ginger, nutmeg, peppermint and spearmint and give yourself pick-me-up. This is more of a quick fix energizer that is best taken occasionally for acute fatigue rather than frequently for chronic fatigue.

Headaches: Since ancient times, ginger has been used to treat headaches. It helps prevent blood vessels in the brain from dilating. It helps inhibit the formation of prostaglandins, a group of complex fatty acids that cause inflammation, pain and swelling.

Researchers from Denmark suggests that ginger can prevent a migraine as effectively as standard migraine drugs but without any of the adverse side effects. I would follow the Danish researches 1/3 teaspoon of fresh or powdered ginger a day.

Heartburn: Ginger contains certain chemicals

that soothe the entire gastrointestinal tract, making it helpful for all kinds of digestive troubles. It relaxes the walls of the esophagus, aiding digestion and making heartburn less likely.

Cramps: Ginger contains 241 different plant chemicals, many of which have various activities that can help with overall heart health. Ginger has ability to prevent blood clots. It slows the production of thromboxane which clots the blood. Studies find these benefits as powerful as of aspirin. Since clotting in the leg can be the cause of PAD pain, I recommend the use of ginger. Sprinkle it on the vegetables, other dishes and over yogurt and so on.

Memory Loss: Ginger contains two dozen antioxidants and two dozen anti-inflammatory compounds. A 2004 laboratory study suggests that ginger extract can slow brain inflammation. Besides this ginger can help to offer something to preserve your memory.

Menstrual Period: Ginger tea is a trustworthy remedy for menstrual cramps. Famous H.W. Felter, MD and J.I Lloyd PhD told that the ginger tea was a popular and efficient remedy for "relieving the pangs of disordered menstruation" used as an agent to stimulate menstrual flow; ginger contains at least six analgesic and six anticramping compounds.

Nausea : Ginger is still number one for nausea. It has a wonderful stomach-soothing effect. UCLA medical center found ginger to be effective for nausea and vomiting due to motion sickness or pregnancy and also caused by chemotherapy.

Sore throats : Like garlic, ginger is great for sore throats and can be added to lemon juice, vinegar, and honey and used as a gargle.

Toothache: Compresses of hot ginger seem to help alleviate the pain of a toothache. Saturate a cotton ball with it and then place it on your aching tooth.

Anti- Ulcer : Long known for ginger contains 11 compounds that have shown anti-ulcer effects. That's a lot of anti-ulcer chemistry concentrated in a single humble spice.

Turmeric - It has long been used in Indian systems of medicine as an anti-inflammatory; it is

anti-arthritis, anti-cancer and even Alzheimer's disease. I know a lot of people who find turmeric a better treatment for their osteoarthritis than the drug Celebrex.

2 tea spoon 4.4 grams contains Nutrient %Daily Value as below:-

Manganese 17% iron 10.1% vitamin B 64% fiber 3.7% potassium 3.1%

A Potent, Yet Safe Anti-Inflammatory

Curcumin compound is 3 to 5% by weight found in turmeric. Curcumin's anti-inflammatory effects is comparable to the potent drugs as well as over-the-counter anti-inflammatory agents. Unlike the drugs, with significant toxic effects (ulcer formation, decreased white blood cell count, intestinal bleeding), curcumin produces no toxicity.

This is due to the high concentration of a COX-2 inhibitor called curcumin in the spice. And since COX-2 inhibitors are anti-inflammatory compounds, turmeric has also shown colon cancer prevention. For some reason, the black pepper seems to enhance the absorption of the curcumin significantly many folds. Cooking turmeric in milk, as many Indians do, also enhances the bioavailability of the curcumin. Curcumin also reduces inflammation by lowering histamine levels and possibly stimulating the adrenal glands to produce more cortisone, the body's natural painkiller. Curcumin also helps postsurgical inflammation. You also can make tea with turmeric.

According to the naturopaths, that dose is 250 to 500 mg of pure curcumin a day between meals, which translates in to 5 to 25 teaspoons of dried turmeric daily. Unfortunately, it is difficult to take so much turmeric daily. Hence the need of taking curcumin to help relieve acute pain. **Note: Curcumin is not efficiently absorbed, but you can increase absorption significantly by taking your turmeric or curcumin supplements with freshly ground black pepper.**

Human studies have found that Curcumin can reduce the pain and stiffness associated with Rheumatoid arthritis as well as relieve postsurgical inflammation.

Help for Cystic Fibrosis Sufferers: Turmeric fights to prevent the Cystic fibrosis, a fatal disease that attacks the lungs with a thick mucus, causing life-threatening infections.

Inhibits Cancer Cell Growth and Metastases and cancer prevention.

Studies have shown that the frequent use of turmeric lower rates of breast, prostate, lung and colon cancer; curcumin can prevent tumors from forming; and research conducted at the University of Texas suggests that even when breast cancer is already present, curcumin can help slow the spread of breast cancer.

In another laboratory study, curcumin was found to suppress cancer cell proliferation and to induce cell cycle arrest and apoptosis (cell suicide) in the lung cancer cells. Early phase I clinical trials are now also looking into curcumin's chemo-preventive and therapeutic properties against multiple myeloma and pancreatic cancer, and other research groups are investigating curcumin's ability to prevent oral cancer. Liberal use of turmeric and onions can play a protective role against the development of colorectal cancer. Turmeric spice is delicious on chopped apples, on steamed cauliflower and on green beans and onions.

Curcumin's antioxidant actions enable it to protect the colon cells from free radicals that can damage cellular DNA—a significant benefit particularly in the colon where cell turnover is quite rapid, occurring approximately every three days. Curcumin also helps the body to destroy mutated cancer cells. A primary way in which curcumin does so is by enhancing liver function.

The researchers believe the combination of curcumin and vegetables like cauliflower, cabbage, broccoli, Brussels sprouts, kale, kohlrabi and turnips an effective therapy to prevent prostate cancer. For protection against prostate cancer, cut cauliflower florets in quarters and allow 5-10 minute for the production of phenethylisothiocyanates, which form when cruciferous vegetables are cut, but stops when they are heated.

Improved Liver Function: Researchers found

that curcumin prevents the formation of the inflammatory chemical cyclooxygenase-2 (COX-2), and induces the formation of a primary liver detoxification enzyme, glutathione S-transferase (GST) enzymes. When the rats were given curcumin for 14 days, their livers' production of GST increased by 16%, and a marker of free radical damage called malondialdehyde decreased by 36% when compared with controls. "The results show that curcumin mixed with the diet achieves drug levels in the colon and liver sufficient to explain the pharmacological activities observed and suggest that this mode of administration may be preferable for the chemoprevention of colon cancer."

An Effective Treatment for Inflammatory Bowel Disease - Curcumin may provide an inexpensive, well-tolerated, and effective treatment for inflammatory bowel disease (IBD) such as Crohn's and ulcerative colitis. While the researchers are not yet sure exactly how curcumin achieves its protective effects, it is due to the inhibition of a major cellular inflammatory agent called NF kappa-B. Plus, an important part of the good news reported in this study is the fact that although curcumin has been found to be safe at very large doses, this component of turmeric was effective at a concentration as low as 0.25 per cent—an amount easily supplied by simply enjoying turmeric in flavorful curries.

Relief for Rheumatoid Arthritis: As an antioxidant, curcumin's combination of antioxidant and anti-inflammatory effects explains why many people with joint disease find relief when they use the spice regularly. In a recent study of patients with rheumatoid arthritis, curcumin was compared to phenylbutazone and produced comparable improvements in shortened duration of morning stiffness, lengthened walking time, and reduced joint swelling.

Help for Cystic Fibrosis Sufferers: Cystic fibrosis, a fatal disease that attacks the lungs with a thick mucus, causing life-threatening infections. The mucus also damages the pancreas.

Researchers now know that cystic fibrosis is caused by mutations in the gene that encodes for a

protein (the transmembrane conductance regulator or CFTR). The CFTR protein is responsible for traveling to the cell's surface and creating channels through which chloride ions can leave the cell. When the protein is abnormally shaped because of a faulty gene, this cannot happen, so chloride builds up in the cells, which in turn, leads to mucus production.

The most common mutation, which is called DeltaF508, results in the production of a misfolded protein. The Yale scientists studying curcumin have shown that it can inhibit the release of calcium, thus allowing mutated CFTR to exit cells via the calcium channels, which also helps stop the chloride-driven buildup of mucus. Specialists in the treatment of cystic fibrosis caution, however, that patients should not self-medicate with dietary supplements containing curcumin, until the correct doses are known and any adverse interactions identified with the numerous prescription drugs taken by cystic fibrosis sufferers.

Cancer Prevention: Curcumin's antioxidant actions enable it to protect the colon cells from free radicals that can damage cellular DNA—a significant benefit particularly in the colon where cell turnover is quite rapid, occurring approximately every three days. Curcumin also helps the body to destroy mutated cancer cells. A primary way in which curcumin does so is by enhancing liver function. Additionally, other suggested mechanisms by which it may protect against cancer development include inhibiting the synthesis of a protein thought to be instrumental in tumor formation and preventing the development of additional blood supply necessary for cancer cell growth.

Curcumin, a phytonutrient found in the curry spice turmeric, and quercetin, an antioxidant in onions, reduce both the size and number of precancerous lesions in the human intestinal tract, shows research published in the August 2006 issue of Clinical Gastroenterology and Hepatology.

FAP runs in families and is characterized by the development of hundreds of polyps (colorectal adenomas) and, eventually, colon cancer. Recently, nonsteroidal anti-inflammatory drugs (NSAIDs such

as aspirin, ibuprofen) have been used to treat some patients with this condition, but these drugs often produce significant side effects, including gastrointestinal ulcerations and bleeding.

Curcumin, one of the main ingredients in Asian curries, might be effective in preventing and/or treating cancer in the lower intestine. Similarly, quercetin, an anti-oxidant flavonoid found in a variety of foods including onions, green tea and red wine, has been shown to inhibit growth of colon cancer cell lines in humans and abnormal colorectal cells in animals.

Reduce Risk of Childhood Leukemia: Eating foods spiced with turmeric could reduce the risk of developing childhood leukemia.

"Some of the known risk factors that contribute to the high incidence of childhood leukemia are the interaction of many lifestyle and environmental factors. These include prenatal or postnatal exposure to radiation, benzene, environmental pollutants and alkylating chemotherapeutic drugs."

The curcumin in turmeric is very effective in reducing risk of childhood leukemia by working on all the way in reducing the leukemia.

Effect on LDL - Help increase your liver's ability to clear LDL-cholesterol by relying on turmeric to spice up healthy sautéed onions, potatoes and/or cauliflower; or as the key flavoring for a creamy vegetable dip. Just mix plain yogurt with a little omega-3-rich mayonnaise and turmeric, salt and pepper to taste. Serve with raw cauliflower, celery, sweet pepper, jicama and broccoli florets. Be sure to choose turmeric rather than prepared curry blends. Recent research indicates the amount of turmeric (and therefore curcumin) in curry blends is often minimal.

Protection against Alzheimer's Disease; Curcumin Crosses Blood-Brain Barrier - A number of studies have suggested that curcumin protects against Alzheimer's disease by turning on a gene that codes for the production of antioxidant proteins.

The UCLA researchers first conducted test tube

studies in which curcumin was shown to inhibit amyloid-B aggregation and to dissolve amyloid fibrils more effectively than the anti-inflammatory drugs ibuprofen and naproxen. Curcumin not only binds to amyloid-B, but also has anti-inflammatory and antioxidant properties, supplying additional protection to brain cells.

Turmeric Boosts Amyloid Plaque Clearance in Human Alzheimer's Patients - The most active ingredient in turmeric root, bisdemethoxycurcumin, boosts the activity of the immune system in Alzheimer's patients, helping them to clear the amyloid beta plaques characteristic of the disease.

In healthy patients, immune cells called macrophages, which engulf and destroy abnormal cells and suspected pathogens, efficiently clear amyloid beta, but macrophage activity is suppressed in Alzheimer's patients.

Using blood samples from Alzheimer's patients, Bisdemethoxycurcumin enhances the transcription of these genes, correcting the immune defects seen in Alzheimer's patients.

Anti-depression.

There are 10 studies relating to turmeric, and 11 on curcumin regarding depression. A 2008 study concluded that turmeric's anti-depressant activities involve the same system in the brain that uses serotonin.

Turmeric is an aid for digestion, to relieve arthritis, to improve liver function, and to regulate the menstrual cycles, and it also helps to improve immunity and fight bacteria and viruses. In 2007, the researchers discovered that a special compound in turmeric called bisdemethoxycurcumin is what may be responsible for increasing immunity.

Turmeric is used in perfumes also.

Turmeric has been called the poor man's ulcer treatment. Physician's research in Thailand found that it relieved ulcer pain only about half as well as over the counter antacid after 6 weeks. However, antacids are 8 times more expensive than turmeric.

Turmeric Curcumin has proved active against papillomavirus, and turmeric contains at least 10 other antiviral compounds.

ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣ ਵਾਲੇ ਦਾਨੀ ਮੱਜਣਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਮਿਤੀ 1-10-2016 ਤੋਂ 31-10-2016

ਲੜੀ ਨੰ:	ਨਾਮ ਤੇ ਪਤਾ	ਰਾਸ਼ੀ ਰੁਪਏ	ਰਸੀਦ ਨੰ:	ਮਿਤੀ
1.	ਸ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਮਕਾਨ ਨੰ.-1713/2-ਏ, ਨਿਊ ਦੀਪ ਨਗਰ, ਚੂਹਰਪੁਰ ਰੋਡ, ਮਖੋਵਾਲ ਕਲਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ (ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਬਰਸੀ ਤੇ)	1100/-	ਐਚ-8594	12-10-2016
2.	ਬੀਬੀ ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਮਕਾਨ ਨੰ.-2012, ਫੇਸ-10, ਮੋਹਾਲੀ	1100/-	ਐਚ-8813	15-10-2016
3.	ਸ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਕਾਨ ਨੰ.-117, ਸੈਕਟਰ-35-ਏ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	500/-	ਐਚ-8814	16-10-2016
4.	ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਮਕਾਨ ਨੰ.-2060, ਫੇਸ-10, ਮੋਹਾਲੀ	500/-	ਐਚ-8615	16-10-2016
5.	ਗੁਪਤ ਦਾਨ	500/-	ਐਚ-8616	16-10-2016
6.	ਸ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀਆ ਮਕਾਨ ਨੰ.-763, ਸੈਕਟਰ-40 ਏ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	200/-	ਐਚ-8617	16-10-2016
7.	ਇੰਜੀ. ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਕਾਨ ਨੰ.-1747, ਫੇਸ-7, ਮੋਹਾਲੀ	200/-	ਐਚ-8618	16-10-2016
8.	ਲੈਕਚਰਾਰ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਮਕਾਨ ਨੰ.-3405, ਸੈਕਟਰ-40 ਡੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	200/-	ਐਚ-8619	16-10-2016
9.	ਸ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਨੇਜਰ ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ	200/-	ਐਚ-8820	16-10-2016
10.	ਸ. ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਕਾਨ ਨੰ.-3003, ਅਰਬਨ ਏਸਟੇਟ, ਫੇਸ-2, ਪਟਿਆਲਾ	200/-	ਐਚ-8821	16-10-2016
11.	ਸ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਮਕਾਨ ਨੰ.-42, ਸੈਕਟਰ-16, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	500/-	ਐਚ-8822	16-10-2016
12.	ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਮਕਾਨ ਨੰ.-39, ਸੈਕਟਰ-16, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	200/-	ਐਚ-8823	16-10-2016

13.	ਸ੍ਰੀ ਸੁਰੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	500/-	ਐਚ-8824	16-10-2016
14.	ਮੇਜਰ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਮਕਾਨ ਨੰ.-62, ਸੈਕਟਰ-71, ਮੋਹਾਲੀ	250/-	ਐਚ-8825	16-10-2016
15.	ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	101/-	ਐਚ-8826	16-10-2016
16.	ਸ. ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀਆ ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ ਮਕਾਨ ਨੰ.-1838, ਫੇਸ-7, ਮੋਹਾਲੀ	200/-	ਐਚ-8627	16-10-2016
17.	ਪੰਡਤ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਕੈਨਟੀਨ ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਲੁਬਾਣਾ ਫਾਉਂਡੇਸ਼ਨ	500/-	ਐਚ-8828	16-10-2016

ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਫੰਡ

ਲੜੀ ਨੰ:	ਨਾਮ ਤੇ ਪਤਾ	ਰਾਸ਼ੀ ਰੁਪਏ	ਰਸੀਦ ਨੰ:	ਮਿਤੀ
1.	ਬੀਬੀ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਮਕਾਨ ਨੰ.-141, ਸੈਕਟਰ-11, ਪੰਚਕੂਲਾ	6000/-	ਐਚ-8243	07-09-2016
2.	ਇੰਜੀ. ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮਕਾਨ ਨੰ.-139, ਸੈਕਟਰ-70, ਮੋਹਾਲੀ	3000/-	ਐਚ-8828	16-10-2016

ਮੋਬਾਇਲ ਵੈਨ

ਲੜੀ ਨੰ:	ਨਾਮ ਤੇ ਪਤਾ	ਰਾਸ਼ੀ ਰੁਪਏ	ਰਸੀਦ ਨੰ:	ਮਿਤੀ
1.	ਸ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਮਕਾਨ ਨੰ.-1134, ਅਰਬਨ ਏਸਟੇਟ, ਫੇਸ-2, ਜਲੰਧਰ	5000/-	ਐਚ-8002 30-09-2016	05-05-2016
2.	ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ (ਰਜਿ.) ਦਿਲਬਾਗ ਨਗਰ, ਬਸਤੀ ਗੁਜਾਂ, ਜਲੰਧਰ	5100/-	ਐਚ-8003	05-05-2016
3.	ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੌਰੰਗਪੁਰ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਕਾਨ ਨੰ.-180, ਨਿਊ ਵਿਜੈ ਨਗਰ, ਜਲੰਧਰ	2000/-	ਐਚ-8004	05-05-2016
4.	ਸ. ਪਰਮਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਜਾਬ, ਮਕਾਨ ਨੰ.-524, ਗਰੀਨ ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ, ਜਲੰਧਰ	2000/-	ਐਚ-8005	05-05-2016
5.	ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. (ਰਿਟਾ.)	2000/-	ਐਚ-8006	05-05-2016
6.	ਸ. ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਗਤਾਨਾ, ਜਲੰਧਰ	2000/-	ਐਚ-8007	05-05-2016

ਗੁਰੂ ਲਾਏ ਰੇ ਦਿਵਸ

ਲੜੀ ਨੰ:	ਨਾਮ ਤੇ ਪਤਾ	ਰਾਸ਼ੀ ਰੁਪਏ	ਰਸੀਦ ਨੰ:	ਮਿਤੀ
1.	ਸ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਮਕਾਨ ਨੰ.-390, ਸੈਕਟਰ-16, ਪੰਚਕੂਲਾ	3100/-	ਐਚ-8621	01-10-2016
2.	ਡਾ. ਐਸ. ਐਸ. ਭਾਟੀਆ ਪਿੰਡ-ਟਾਂਡਾ, ਡਾ.-ਰਾਜਪੁਰ, ਤਹਿਸੀਲ-ਪਾਲਮਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ-ਕਾਂਗਰਾ	500/-	ਐਲ-3786	01-10-2016
3.	ਸ. ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਮਕਾਨ ਨੰ.-1093, ਸੈਕਟਰ-20-ਬੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	500/-	ਐਚ-9863	01-10-2016
4.	ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਮਕਾਨ ਨੰ.-2331, ਸੈਕਟਰ-19-ਸੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	500/-	ਐਚ-9864	01-10-2016
5.	ਕੈਪਟਨ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ-ਭੁੱਲੋਚਕ, ਡਾ.-ਟਿਬਰੀ ਪੁਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ-ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ	2100/-	ਐਚ-8622	01-10-2016
6.	ਸ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ (ਹੈਡਕੁਆਰਟਰ), ਮਕਾਨ ਨੰ.-42, ਸੈਕਟਰ-16, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	2100/-	ਐਚ-8623	05-10-2016
7.	ਗੁਪਤ ਦਾਨ (ਮਾਰਫਤ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ)	66100/-	ਐਚ-8583	06-10-2016
8.	ਸ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਕਾਨ ਨੰ.-117, ਸੈਕਟਰ-35-ਏ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	5100/-	ਐਚ-8584	06-10-2016
9.	ਸ. ਘਨਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ-ਭਗਵਾਨਪੁਰ, ਡਾ.-ਅਰਮਾਵਤੀ ਐਨਕਲੇਵ, ਪੰਚਕੂਲਾ	31000/-	ਐਚ-8585	06-10-2016
10.	ਸ. ਐਨ. ਪੀ. ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	300/-	ਐਚ-6474	07-10-2016
11.	ਕਰਨਲ ਕੇ. ਡੀ. ਸਿੰਘ, ਜ਼ੀਰਕਪੁਰ	500/-	ਐਚ-6475	07-10-2016
12.	ਸ. ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ-ਸਰ੍ਹਾਵਾਂ ਯਮਨਾਨਗਰ	100/-	ਐਚ-6476	07-10-2016
13.	ਸ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ-ਸਰ੍ਹਾਵਾਂ ਯਮਨਾਨਗਰ	200/-	ਐਚ-6477	07-10-2016
14.	ਸ. ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ ਕੁੱਲਰਪੁਰ	50/-	ਐਚ-6479	07-10-2016
15.	ਸ. ਐਨ. ਐਮ. ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ- ਸਰ੍ਹਾਵਾਂ	101/-	ਐਚ-6480	07-10-2016
16.	ਸ. ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ-ਸਰ੍ਹਾਵਾਂ	101/-	ਐਚ-6481	07-10-2016
17.	ਸ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਘੋਤੜਾ, ਮੋਹਾਲੀ	100/-	ਐਚ-6482	07-10-2016

18.	ਕੈਪਟਨ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਨੀਮਾਜਰਾ	100/-	ਐਚ-6483	07-10-2016
19.	ਸ. ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ-ਜੰਗੂਮਾਜਰਾ	100/-	ਐਚ-6484	07-10-2016
20.	ਗੁਪਤ ਦਾਨ	200/-	ਐਚ-6485	07-10-2016
21.	ਮੇਜਰ ਐਨ.ਐਸ. ਮੁਲਤਾਨੀ, ਮੋਹਾਲੀ	1100/-	ਐਚ-6486	07-10-2016
22.	ਬੀਬੀ ਜੀਤ ਕੌਰ, ਨਰਾਇਣਗੜ੍ਹ	101/-	ਐਚ-6487	07-10-2016
23.	ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਚਨ ਕੌਰ, ਪਿੰਡ-ਸਰਾਵਾਂ	50/-	ਐਚ-6488	07-10-2016
24.	ਬੀਬੀ ਨੂਰਜੋਤ ਕੌਰ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	200/-	ਐਚ-6489	07-10-2016
25.	ਸ. ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ-ਸਰਾਵਾਂ	100/-	ਐਚ-6490	07-10-2016
26.	ਗੁਪਤ ਦਾਨ	50/-	ਐਚ-6491	07-10-2016
27.	ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ-ਖਾਨਪੁਰ, ਅੰਬਾਲਾ	500/-	ਐਚ-6492	07-10-2016
28.	ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ-ਬਾਹਮਣ ਮਾਜਰਾ	1150/-	ਐਚ-6493	07-10-2016
29.	ਡਾ. ਸਚਦੇਵਾ ਸਿੰਘ	200/-	ਐਚ-6494	07-10-2016
30.	ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਾਲੀ	200/-	ਐਚ-6495	07-10-2016
31.	ਸ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	100/-	ਐਚ-6496	07-10-2016
32.	ਸ. ਅਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	200/-	ਐਚ-6497	07-10-2016
33.	ਸ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਾਲੀ	500/-	ਐਚ-6498	07-10-2016
34.	ਸ. ਗੁਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ-ਲੋਟਨ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ-ਅੰਬਾਲਾ	100/-	ਐਚ-6499	07-10-2016
35.	ਸ. ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	500/-	ਐਚ-6500	07-10-2016
36.	ਸ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਨੇਜਰ	500/-	ਐਚ-8624	07-10-2016
37.	ਸ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਏ.ਸੀ. ਮਕੈਨਿਕ	100/-	ਐਚ-8625	07-10-2016
38.	ਪੂਜਾ ਰਾਨਾ ਸੁਪਤਨੀ ਸ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	500/-	ਐਚ-8626	07-10-2016
39.	ਲੈਕਚਰਾਰ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	1100/-	ਐਚ-8627	07-10-2016
40.	ਸ. ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਬੀਬੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ	200/-	ਐਚ-8628	07-10-2016
41.	ਸ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਲੁਬਾਨਾ ਭਵਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	500/-	ਐਚ-8629	07-10-2016
42.	ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਾਲੀ	200/-	ਐਚ-8630	07-10-2016
43.	ਸ. ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਾਲੀ	100/-	ਐਚ-8631	07-10-2016
44.	ਸ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ-ਹਵੇਲੀਆਂ	100/-	ਐਚ-8632	07-10-2016
45.	ਗੁਪਤ ਦਾਨ	200/-	ਐਚ-8633	07-10-2016
46.	ਕਰਨਲ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਾਲੀ	1100/-	ਐਚ-8634	07-10-2016

47.	ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ.ਪੀ., ਜ਼ੀਰਕਪੁਰ	500/-	ਐਚ-8635	07-10-2016
48.	ਕੈਪਟਨ ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	1100/-	ਐਚ-8636	07-10-2016
49.	ਸ. ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	100/-	ਐਚ-8637	07-10-2016
50.	ਮੇਜਰ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਾਲੀ	500/-	ਐਚ-8638	07-10-2016
51.	ਬੀਬੀ ਮਨਜੀਤ ਮਾਨ ਕੌਰ ਮੁਲਤਾਨੀ	500/-	ਐਚ-8639	07-10-2016
52.	ਬੀਬੀ ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ, ਮੋਹਾਲੀ	500/-	ਐਚ-8640	07-10-2016
53.	ਸ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	100/-	ਐਚ-8641	07-10-2016
54.	ਸ. ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ, ਰੋਪੜ	500/-	ਐਚ-8642	07-10-2016
55.	ਕਰਨਲ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਾਲੀ	1100/-	ਐਚ-8643	07-10-2016
56.	ਸ. ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	200/-	ਐਚ-8644	07-10-2016
57.	ਕੈਪਟਨ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਜੰਗੂਮਾਜਰਾ	100/-	ਐਚ-8645	07-10-2016
58.	ਬੀਬੀ ਦਲੇਰ ਕੌਰ, ਹਵੇਲੀ	50/-	ਐਚ-8646	07-10-2016
59.	ਬੀਬੀ ਸੀਲ ਕੌਰ, ਪਿੰਡ-ਲੋਟਨ	200/-	ਐਚ-8647	07-10-2016
60.	ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨਾਰੰਗਪੁਰ, ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ	500/-	ਐਚ-8648	07-10-2016
61.	ਸ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ-ਜੰਗੂਮਾਜਰਾ	100/-	ਐਚ-8649	07-10-2016
62.	ਬੀਬੀ ਗਿਆਨ ਕੌਰ	11/-	ਐਚ-8650	07-10-2016
63.	ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	200/-	ਐਚ-8801	07-10-2016
64.	ਸ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	500/-	ਐਚ-8802	07-10-2016
65.	ਸ. ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ, ਜਲੰਧਰ	500/-	ਐਚ-8803	07-10-2016
66.	ਸ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਲਾ, ਜਲੰਧਰ	500/-	ਐਚ-8804	07-10-2016
67.	ਸ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ-ਜੰਗੂਮਾਜਰਾ	100/-	ਐਚ-8805	07-10-2016
68.	ਸ. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਹਵੇਲੀ	100/-	ਐਚ-8806	07-10-2016
69.	ਸ. ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ, ਹਵੇਲੀ	101/-	ਐਚ-8807	07-10-2016
70.	ਗੁਪਤ ਦਾਨ	50/-	ਐਚ-8808	07-10-2016
71.	ਸ. ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀਆ ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ	1100/-	ਐਚ-8809	07-10-2016
72.	ਪੰਡਤ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਕੈਨਟੀਨ ਲੁਬਾਨਾ ਭਵਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	5000/-	ਐਚ-8811	12-10-2016
73.	ਸ. ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਹੀਆ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	500/-	ਐਚ-8591	12-10-2016
74.	ਬੀਬੀ ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸ. ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ	1100/-	ਐਚ-8592	12-10-2016
75.	ਸ. ਅਰਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸ. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ, ਲੁਧਿਆਣਾ	1100/-	ਐਚ-8592	12-10-2016

ਬਾਬਾ ਮੱਖਣ ਸਾਹ ਲੁਥਾਣਾ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਸਿਹਤ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮੋਬਾਈਲ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਕਮ ਕਲੀਨਿਕਲ ਵੈਨ ਵੱਲੋਂ ਤਹਿ . ਨਰਾਇਣਗੜ੍ਹ ਜਿਲ੍ਹਾ ਅੰਬਾਲਾ ਖੇਤਰ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕੈਂਪ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਸ਼

Working Committee Meeting 30-9-16

